

JÄLKIHUOLLON KEHITTÄMINEN KIRKKONUMMELLA

Martina Rönty

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ:

Rönty, Martina. JÄLKIHUOLLON KEHITTÄMINEN KIRKKONUMMELLA. Kevät 2012. 70 s, 6 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Järvenpää Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK).

Opinnäytetyö on lastensuojelun jälkihuollon kehittämishanke, jonka tuloksena syntyi Kirkkonummen jälkihuoltonuorille suunnattu opas. Oppaan tarkoitus oli antaa jälkihuollossa olevalle nuorelle käsitys Kirkkonummen tuki ja palveluverkostosta ja se oli tarkoitus koota sellaiseksi, että se palvelisi jälkihuollon piirissä olevia nuoria, sekä auttamaan ja selkeyttämään Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikön työtä ja toimintaa. Opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikölle.

Opinnäytetyössäni kerron nuorten tarpeista heille tehdyn kyselyn perusteella, jälkihuoltonuorelle tarkoitetun oppaan työstämisestä ja koekäytöstä. Työni perustan muodostaa kehittämistyössä syntynyt jälkihuollossa olevan nuoren syrjäytymistä koskeva taustoitus. Opinnäytetyössäni pohdin myös miten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, etenkin jälkihuollon piirissä olevia, saataisiin osalliseksi oman elämänsä suunnitteluun. Nuorten mielipiteiden kartoitus tehtiin käytämällä puolistrukturoituja kyselylomakkeita. Kyselyjä lähetettiin 17 Kirkkonummen jälkihuollon piirissä olevalle nuorelle syksyllä 2010.

Aiheena sekä jälkihuolto että syrjäytyminen ovat erittäin ajankohtaisia. Jälkihuollon toteutumista kunnissa on tutkittu verrattain vähän ja syrjäytyneitä nuoria arvellaan olevan Suomessa jo 50 000.

Kehittämistyön perusteella huomasin, että nuoret kokivat tarvitsevansa jälkihuollosta tukea arkisiin asioihin, jonka otin huomioon opasta laadittaessa. Tulokset viittaavat myös siihen, että yhteiskunnan tulisi panostaa entistä enemmän syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämänlaadun parantamiseen. Ennaltaehkäisevä työ syrjäytymistä vastaan olisi aloitettava jo ala-asteikäisille ja sitä olisi määrätietoisesti jatkettava koko lapsuuden ja nuoruuden ajan.

Avainsanat: syrjäytyminen, jälkihuolto, lastensuojelu, jälkihuollon kehittäminen, Kirkkonummen jälkihuoltonuoret

ABSTRACT

Rönty, Martina. A guide for youth in aftercare in Kirkkonummi. 70 p., 6 appendices. Language: Finnish. Järvenpää. Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis was to develop aftercare in Kirkkonummi and result was a simple, basic guidebook for youth in aftercare. The aim was to increase participation and reduce social exclusion. The subject came from the working life. Aftercare is a part of child protection and it belongs to supporting young people, between 17-21 years, who have been taken into custody.

The theory of this thesis came from child protection, aftercare and social exclusion. The materials for the guidebook were collected by using questionnaires for aftercare youngsters. There were 17 questionnaires sent and 12 responses were returned. The materials were analyzed by using themes.

The subject of aftercare is very important and it has not been examined much. Child protection notifications and taking into custody have increased. When the placements increase also aftercare clients will increase. Today's news is that we have 50 000 youngsters in social exclusion in Finland.

As a conclusion it can be said that preventive work should be started from primary school and continue until youngsters are adults.

Keywords Social exclusion, aftercare, child protection, youth in aftercare in Kirkkonummi

SISÄLTÖ:

1 JOHDANTO	5
2 OPPAAN KOKOAMISEN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Kehittämistyön käynnistyminen	7
2.2 Toimintaympäristön kuvaus	8
2.3 Aineiston hankinta	8
3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
3.1 Lastensuojelu ja jälkihuolto	11
3.1.1 Lastensuojelun kehitys ja sijoitukset Suomessa	13
3.1.2 Kenelle jälkihuolto kuuluu?	15
3.1.3 Jälkihuollon tavoitetilä	16
3.1.4 Miten kunnat jälkihuoltoa toteuttavat?	16
3.2 Syrjäytyminen ja osallisuuden puute	18
4 OPPAAN SYNTY JA KEHITTÄMINEN	24
4.1 Kehittämishankkeen kuvaus kaaviona	24
4.2 Tiedonkeruu	25
4.3 Kyselytutkimuksen teoriaa	25
4.4 Kartoituksen toteutus	26
4.5 Kehittämistyön tulokset ja analysointi	27
4.6 Oppaan kokoaminen ja koekäyttöön lähettäminen	29
4.7 Palautteen kerääminen ja analysointi	30
5 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	31
6 PROESSIN HERÄTTÄMIÄ KEHITTÄMISIDEOITA	32
7 OMA AMMATILLINEN KASVU	34
8 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA	35
LÄHTEET	39
LIITTEET	42
LIITE 1 OPAS	
LIITE 2 ESITE	
LIITE 3 SAATEKIRJE	
LIITE 4 KYSYMYSLOMAKE JÄLKIHUOLTONUORILLE	
LIITE 5 PALAUTEKYSELY	
LIITE 6 KYSYMYSLOMAKE 2	

1 JOHDANTO

Lastensuojelun tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Jälkihuolto kuuluu kiinteänä osana lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoitusten sekä huostaanottojen määrä on viime vuosina kasvanut huomattavasti. Sijoitusten lisääntyessä myös jälkihuoltoasiakkuudet lisääntyvät. Jälkihuollon päämääränä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi. Suomessa myös syrjäytyneiden nuorten määrä on lisääntynyt. Neljäsosalla syrjäytyneistä nuorista on huostaanottotausta.

Stakesin tutkimuksen mukaan noin neljännes Suomen lapsista ja nuorista voi pahoin. Syrjäytyminen tulee kalliiksi yhteiskunnalle, mutta vielä kalliimmaksi se tulee yksilölle itselleen tämän menettäessä mahdollisuutensa täysipainoiseen elämään. (Pulkkinen & Launonen 2005,26.) Kehittämistyöllä pyrin vahvistamaan nuorten yhteiskuntaan kiinnittymistä sekä tukemaan syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste mainitsee painopistealueinaan erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden lisäämisen ja syrjäytymisen vähentämisen sekä alueellisten palveluiden erojen vähentämisen. Tässä taistelussa syrjäytymistä vastaan Kaste-ohjelmassa on nostettu avainasemaan peruskoulun jälkeinen opiskelu, asunnottomuus ja työelämästä syrjäytyminen. (KASTE 2008–2011.) Lastensuojelun ja jälkihuollon kehittämisohjelmassa painotus on esimerkiksi arviointien selkeyttämisessä, riittävien resurssien turvaamisessa sekä jälkihuollon tuen ikärajan korottamisessa (Känkäinen & Laaksonen 2006). Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Suojelun avulla voidaan paitsi auttaa lasta selviytymään vaikeista tilanteista, myös turvata lasten ja aikuisten tasa-arvoinen asema yhteiskunnassa (Sosiaaliportti).

Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen kehittämisestä, jonka tavoitteena oli kehittää Kirkkonummen jälkihuoltoa ja siinä on tutkimuksellinen ote. Kehittämistyön tuloksena syntyneen oppaan oli tarkoitus olla yksinkertainen ja selkeä, Kirkkonummen jälkihuollon tuki- ja palveluverkostosta kertova ja erityisesti nuo-

relle suunnattu. Kehittämistyön pohjaksi kartoitettiin Kirkkonummen jälkihuollon piiriin kuuluvien nuorten mielipiteitä kyselylomakkeen avulla sekä kartoitettiin Kirkkonummen palveluita. Nuorten esiintuomien erityistuen tarpeiden ja palveluiden perusteella oli tarkoituksena tehdä selkeä Kirkkonummen jälkihuoltoyksikön toiminnasta ja tuesta kertova opas jälkihuolto nuorille.

Kehittämistyön teoreettisena perustana olen käyttänyt jälkihuollon tarkastelua osana lastensuojelua, lastensuojelu- ja jälkihuoltolakia, lastensuojeluun ja jälkihuoltoon liittyviä käsitteitä, jälkihuollon tavoitetilaa ja sen toteutusta Suomessa ja huostaanottojen kehitystä viime vuosina. Tarkastelen nuoren itsenäistymiseen liittyviä haasteita sekä syrjäytymistä käsitteenä.

Opinnäytetyöni on toteutettu työelämässä ja sen tilaajana on Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikkö. Olen itse työskennellyt lastensuojelussa ohjaajana vastaanottokodissa vuodesta 2009 alkaen. Jälkihuolto on aiheena mielestäni erittäin ajankohtainen. Useassa kunnassa jälkihuollon palvelut ovat hajanaisia ja jälkihuollossa olevat nuoret tietävät niistä liian vähän, yhtenäisiä toteuttamiskriteereitä ei ole. Maanlaajuisesti jälkihuollon yhtenäistäminen ja sen tarjoaman avun ja palvelun kehittäminen tasapuoliseksi luo suuria haasteita. Olen itse kiinnostunut aiheesta ja koen jälkihuollon luonnollisena jatkumona ja tukena sijoitetuille lapsille ja nuorille. Olen myös erittäin huolissani lasten ja nuorten syrjäytymisestä.

2 OPPAAN KOKOAMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämistyön käynnistyminen

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen kehittämistehtävä, jonka lähtökohtana oli kehittää Kirkkonummen jälkihuoltoa. Jälkihuollon teoreettisesta taustoittamisesta ja kehittämiskohteiden määrittämisestä konkreettisena tuloksena oli myös selkeää tietoa sisältävä opas ja esite Kirkkonummen jälkihuoltonuorille. Opinnäytetyöni käsittelee jälkihuollon kehittämistä ja sisältää raporttiosuuden tiedon keräämisestä, oppaan kokoamisesta ja siitä saadusta palautteesta. Pohdin myös nuorten syrjäytymisen aiheuttamia ongelmia Suomessa.

Aloitin opinnäytetyöni ideoinnin kesällä 2010 Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikön tiimipalaverissa yhdessä Kirkkonummen sosiaaliohjaajan kanssa. Kehittämishankkeen tavoitteena on työyhteisön käytäntöjen kehittäminen tai uuden suunnittelu. Hanke on myös toteutettu yhdessä työyksikön edustajien kanssa, niin kuin kehittämishankkeelle on tyypillistä. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2007, 31.)

Tiimipalavereissa pohdimme yhteistyössä Kirkkonummen jälkihuollon tilaa ja sen kehittämisen tarpeita. Kehittämistehtäväksi määriteltiin tiedon jakaminen jälkihuollon tuen eri muodoista nuorille selkeässä muodossa. Alustavista neuvotteluista innostuneena aloimme hankeharjoittelun ohjaajani kanssa yhdessä miettiä, mikä olisi Kirkkonummen tarve ja minkälainen olisi toteuttamistapa. Osallistuessani työyhteisön tiimipalaveriin ja tutustumalla toimintaan, kävi melko pian ilmi, että yksiköllä olisi tarve jälkihuollosta kertovalle oppaalle.

Oppaan kokoamisen ja sen käytettävyyden kannalta oli tärkeää saada nuorten oma näkemys tuen tarpeistaan näkyville sekä luoda heille osallistumisen mahdollisuus. Samalla aloitin tutustumisen Kirkkonummen kuntaan ja sen nuorille tarjoamiin mahdollisuuksiin, etenkin jälkihuollon piiriin kuuluvan nuoren kannalta.

2.2 Toimintaympäristön kuvaus

Lastensuojelu on Kirkkonummella jaettu kolmeen yksikköön, alkuarviointiyksikköön, avohuoltoyksikköön ja sijais- ja jälkihuoltoyksikköön. Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltotyöyksikkö on toiminut omana yksikkönään noin vuoden ajan. Sen tavoitteena on tukea nuoren toimintakykyä ja elämänhallintaa. Tähän saakka jälkihuoltonuorelle Kirkkonummen palvelujen esittelemine ja palvelujen piiriin ohjaaminen on toteutettu asiakassuunnitelman laatimisen ja sen päivittämisen yhteydessä. Kirkkonummi on pieni kunta, jossa on pienen kunnan edut eli asioiden kriisiytyessä nuori voi saada ajan asioiden hoitoon nopeasti.

Kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon yksikössä työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Sosiaaliohjaaja toimii työparina sijaishuollon muutospäätöksissä, kuulemisissa ja asiakassuunnitelmien laadinnassa. Sijais- ja jälkihuollon sosiaaliohjaajan tehtävät painottuvat jälkihuoltonuorten kanssa tehtävään työhön. Sosiaaliohjaajan työnkuvaan kuuluu jälkihuollossa nuorten tapaamiset noin kahdesta neljään kertaa kuukaudessa kotikäynteinä tai toimistolla, nuorten vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostoyhteistyö esimerkiksi koulujen, psykiatrisen poliklinikan ja A-klinikan kanssa, yhteydenpito asiakaisiin puhelimitse ja sähköpostitse sekä dokumentointi. Lastensuojelun kehittämistä ja arviointia tehdään lähinnä erilaisissa tiimipalaverissa, muissa yhteistyöpalaverissa, kehittämispäivillä sekä koulutuksissa. (Kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon sosiaaliohjaajan työnkuva.) Kirkkonummella jälkihuollon piiriin kuuluvat nuoret ovat valtakunnallisesta linjasta poiketen 15–20-vuotiaita.

2.3 Aineiston hankinta

Suunnittelupalaverit aloitimme kesäkuussa 2010 Kirkkonummella sosiaaliohjaajan kanssa. Melko pian päädyimme siihen, että nuorille suunnattu opaskirjanen voisi tukea ja auttaa jälkihuollon piirissä olevia nuoria havainnoimaan jälkihuoltoa. Tuen tarpeista opasta varten halusimme kerätä tietoa nuorilta. Päädyimme nuorille suunnattuun kyselylomakkeeseen. Tiedon esille saamiseksi aloitin nuorille suunnatun kyselylomakkeen suunnittelun. Kyselylomakkeiden avulla saisin

materiaalia jälkihuoltonuorien tuen toiveista sekä niiden tärkeydestä. Tärkeänä pidin nuorten omien näkemysten kartoittamista ja niiden näkyviksi kirjoittamista sekä sen esiintuomista miten kirkkonummelaista nuorta voisi paremmin opastaa ja tukea. Tarve jälkihuollosta kertovasta oppaasta oli selkeä ja tiedossa oli, että esimerkiksi naapurikunnassa Espoossa on käytössä jälkihuollosta kertova opas. Kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon tiimin työntekijöiden toiveesta ideoimme vastaavaa materiaalia osana kehittämistyötä.

Opaskirjan tarkoituksena oli olla selkeä ja tiivis tietopaketti, joka avulla sijais- ja jälkihuoltoyksikön olisi helpompi jakaa nuorille tietoa jälkihuollon tarjoamasta tuesta, sekä nuorille tärkeiden asioiden ja jälkihuollon tukimuotojen sanoittaminen sellaiseksi, jonka he voisivat helposti ymmärtää. Jos nuorella olisi mahdollisuus saada jälkihuollosta mukaansa konkreettinen opas, hän voisi palata sen pariin myöhemmin ja tutustua niihin tukimuotoihin, joita hän tarvitsee. Oppaan oli tarkoitus toimia myös työvälineenä, jolla Kirkkonummen sijaishuollon työntekijät voisivat helposti kertoa työstään ja palveluistaan yhteistyökumppaneilleen. Kehittämistyön tavoitteena oli myös Kirkkonummen jälkihuollon ja sen palvelujen toiminnan selkeyttäminen.

Ensimmäiseksi halusin tutustua jälkihuollon piirissä oleviin nuoriin Halusin osallistaa nuoria sen tekoon toteuttamalla haastattelun tai kyselyn kirkkonummelaisille jälkihuollon piirissä oleville tai jo olleille nuorille. Tarkoituksena oli näin kartoittaa Kirkkonummen jälkihuollon piiriin kuuluvien nuorten mielipiteitä jälkihuollon palveluista. Ideana oli myös näin saada hyödynnettävää tietoa koko yksikön käyttöön ja selvittää Kirkkonummen jälkihuollon nykytilaa. Lisäksi tarkoituksena oli tuoda esiin jälkihuollon piirissä olevien nuorien omia näkemyksiä ja mielipiteitä jälkihuollon tarjoamasta tuesta, sen riittävydestä, jälkihuollon nykyisestä tilasta, nuorten toiveista, tuen tarpeista sekä kehittämisehdotuksista nuoria jälkihuollon kehittämiseen ja oppaan muokkaamiseen.

Käydessäni alustavia keskusteluja sosiaaliohjaajan kanssa kävi ilmi, että Kirkkonummen jälkihuollon piiriin kuuluvilla nuorilla oli paljon päihde- ja mielenterveysongelmia sekä hahmotus- ja keskittymisvaikeuksia. Keskeisenä asiana tuli

esille, ettei kyselylomake voi olla kovin monimutkainen. Lisäksi haasteena oli millä tavoin saisisimme nuoret palauttamaan sen.

Samalla aloitin teorian taustoittamisen ja teoreettisen tiedon keräämisen.

3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Lastensuojelu ja jälkihuolto

Lastensuojelulain (2007/417) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun

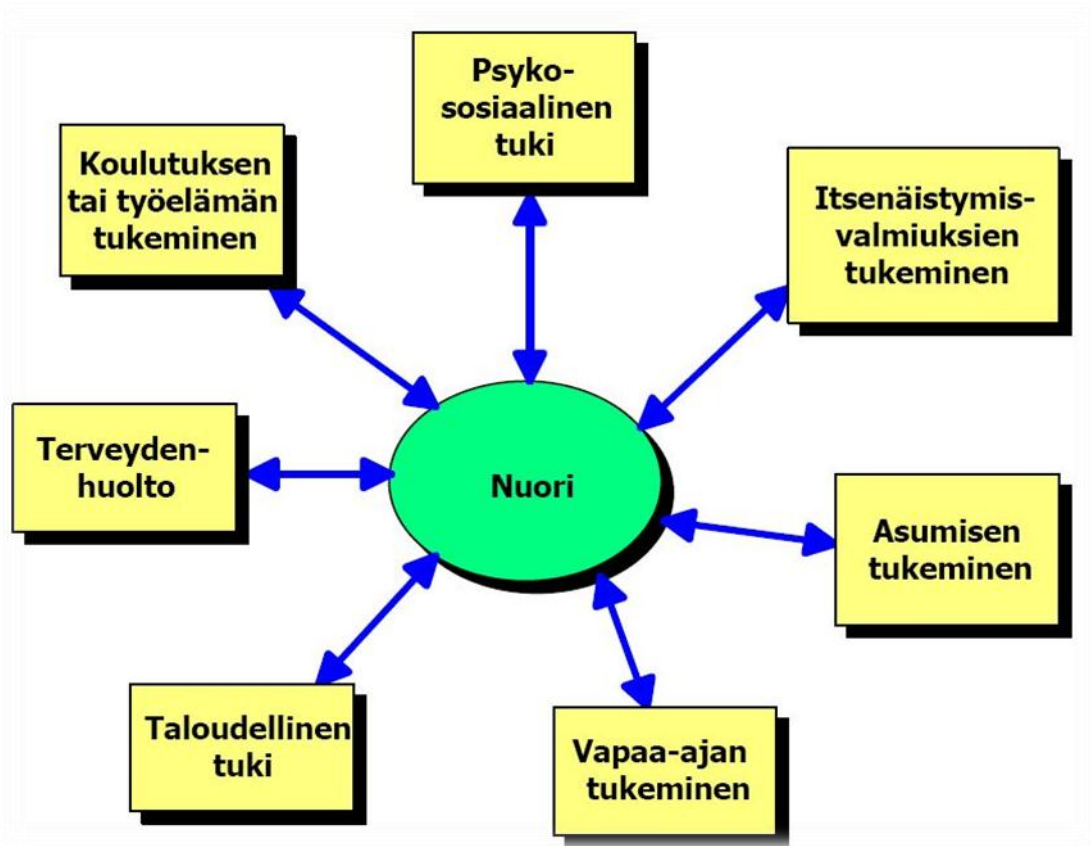
Lastensuojelua on ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelulain 75 §:n mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. (Lastensuojelulaki.)

Jos lapsi tai nuori siirtyy takaisin biologisten vanhempiensa luo, tuen pitää kohdistua tehostettuna koko perheeseen. Jo siirtymistä ennen perheen kanssa tulee työskennellä niin, että tilanne on parempi kuin aikanaan huostaanoton tapahtuessa. (Känkäinen & Laaksonen 2006.)

Lastensuojelutyön tarve on lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana rajusti. Tämän kehityskulun seurauksena myös sijaishuoltoon tulevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut ja niin ikään myös jälkihuoltoon siirtyvien nuorten määrä on lisääntynyt. Vuonna 2004 jälkihuollossa oli 3 204 nuorta. Heistä suurin osa oli 18–20-vuotiaita. Jälkihuolto mielletäänkin usein vain itsenäistyviä nuoria koskevaksi. Laki kuitenkin yksiselitteisesti toteaa, että jälkihuolto on järjestettävä aina sijaishuollon päättymisen jälkeen, toisin sanoen täysin riippumatta siitä, loppuuko sijaishuollon tarve huostaanoton purkamiseen kolmivuotiaana vai päättykö se vasta täysi-ikäisyyteen (Känkäinen & Laaksonen 2006, 42–43.)

Nuoret ovat lastensuojelussa yhä suureneva asiakasryhmä. Erityinen huoli kohdistuu nuoriin, joilla on riski syrjäytyä useilta eri yhteiskunnan osa-alueilta. Se voi tarkoittaa syrjään jäämistä koulutuksesta ja työelämästä, mutta myös harrastuksista, kaveripiiristä ja perheestä. (Pesäpuu i.a.)

Nuoren aikuistuminen, sijaishuollon loppuminen ja jälkihuoltoon siirtyminen aiheuttavat monia muutoksia nuoren elämässä (Kivinen 2008, 4). Siirtymävaiheet saattavat olla vaikeita nuorelle, jolla on sijoitustausta. Lastensuojelussa on paljon nuoria, joille tulevaisuus ja itsenäisessä arjessa pärjääminen asettavat tavallista suurempia haasteita. Heillä ei välttämättä ole paikkaa minne palata, jos itsenäistyminen ei onnistu. Jälkihuolto on siis luonnollinen osa lastensuojelua sijoituksen jälkeen, jonka tarkoituksena on lapsen kannalta varmistaa riittävä tuki myönteisen kehityksen jatkamiseksi.

Kaavio1. Nuoren tukeminen jälkihuollossa (Jälkihuolto).

Jälkihuolto tarjoaa nuorelle tukea ja apua itsenäistymisessä, elämänhallinnan paranemisessa sekä syrjäytymiskehityksen hidastamisessa, nuoren vahvuuksien ja taitojen etsimisessä ja vahvistamisessa, arkisissa asioissa käytännön ohjauksena, raha-asoiden hoitamisessa sekä nuoren itsenäistymistä tukevien ihmisten löytämisessä ja tukemisessa. (Kaavio 1.)

Parhaimmillaan jälkihuolto merkitsee siis sitä, että nuori kykenee asumaan itsenäisesti, huolehtimaan omista asioistaan sekä opiskelee itselleen ammattia tai on työssä. Samalla hän tietää keneen ottaa tarvittaessa yhteyttä elämän ongelmatilanteissa. (Kivinen 2008, 7.)

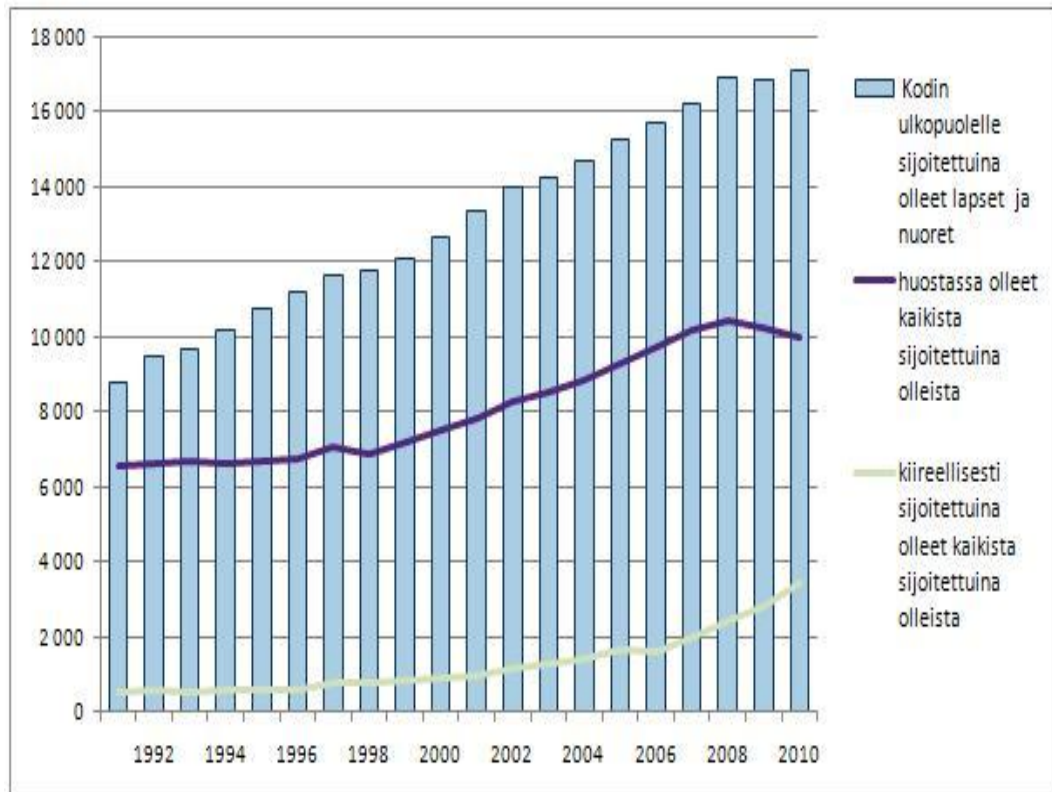
Nuorelle jälkihuollon tuki on aina vapaaehtoista ja nuorella on täysi-ikäisenä aina itsemääräämisoikeus (Lyijynen & Kokko 2006, 8). Itsenäistyminen on suuri haaste jokaiselle nuorelle ja tuo mukanaan paitsi vapautta myös paljon vastuuta. Vapauden ja vallan tunne voi olla nuorelle huumaavaa, kun kukaan ei ole enää määräämässä ja päättämässä asioita hänen puolestaan (Kivinen 2008, 4).

3.1.1 Lastensuojelun kehitys ja sijoitukset Suomessa

Pitkän kasvun jälkeen sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten määrä kääntyi lievään laskuun Suomessa vuonna 2009, ensimmäistä kertaa vuoden 1991 jälkeen, jolloin valtakunnallinen, vuosittainen lastensuojelutietojen keruu aloitettiin (Kaavio 2). Vuonna 2010 huostassa olleiden lasten määrä väheni edellisvuodesta runsaat kaksi prosenttia, mutta kiireellisesti sijoitettuja oli 21 prosenttia enemmän. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuna vuonna 2010 oli yli 17 000 lasta ja nuorta. Kiireellisten sijoitusten määrä kuitenkin lisääntyi edelleen. Huostaanotto alkoi useimmiten kiireellisenä sijoituksena. Uusista huostaanotoista oli kiireellisten sijoitusten osuus kolme neljäsosaa. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista enemmistö on poikia. (Stakes 2010.)

Myös lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä lisääntyi vuonna 2010. Asiakasmäärä nousi 11 prosenttia. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaa-

na ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli yhteensä yli 78 500 lasta ja nuorta. (Stakes 2010.)

Kaavio 2. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1992–2010 (Stakes 2010)

Samalla kun sijoitettujen lasten määrä on kasvanut, on sijaishuollon rooli muuttunut. Yhä useammin lasten sijoitukset ovat lyhytaikaisia ja lapsi kokee elämänsä aikana useita sijoituksia. Suomessa sijaishuollon peruslähtökohtana on, että sijoitus on väliaikaista ja pyrkimys on työstää kodin olosuhteita sijoituksen aikana niin, että lapsen palaaminen kotiin olisi mahdollista. Tämä kuitenkin johtaa valitettavan usein kierteeseen, jossa lapsen asumista kokeillaan vuoroin kotona, vuoroin laitoksessa. Sijaishuollon ja jälkihuollon haasteellisin tehtävä on turvata nuoren pärjääminen, kun hän siirtyy laitoksesta omilleen. (Pösö 2004, 203–204.)

On vaikea sanoa mistä on kotoisin, kun on 15 sijoituspaikkaa takana. Puolitoistavuotta olen ollut nykyisessä paikassani, se on pisin

aikani. Kova kuoreni on tullut kai elämäkokemuksistani. Joskus tuntuu, että meitä ei uskota, jos me kerrotaan, miten meitä kohdellaan eri sijoituspaikoissa. Nuorille tarvittaisiin lisää avoimia kuulemisfoorumeita. Tulevassa jälkihuoltoajassa on monia asioita, jotka pelottavat ja askarruttavat mieltäni: mistä saan asunnon, rahaa ja töitä. Toivoisin, että oma sosiaalityöntekijäni olisi lähempänä sijoituspaikkaani. Nyt yhteydenpito ei ole riittävää. (Känkäinen & Laaksonen 2006, 44.)

Aikuisen on oltava aidosti kiinnostunut nuoresta ja hänen elämästään ja oltava valmis kuuntelemaan nuoren elämän tärkeitä asioita. Aikuisen tehtävänä on tukea nuoren kasvua ja auttaa häntä löytämään oma polkunsaa. Parhaimmillaan nuori voi yhdessä luotettavan aikuisen kanssa käsitellä myös aiempia traumatisoivia kokemuksiaan, jotka ovat jääneet painamaan hänen mieltään. Haavoitetut nuoret tarvitsevat ennen muuta välittäviä aikuisia. (Lämsä & Takala 2009, 189–190.) Suuri osa huostaanotoista voitaisiin ehkä välttää, jos vanhemmat saisivat koko perheelle asianmukaista tukea ajoissa.

3.1.2 Kenelle jälkihuolto kuuluu?

Jälkihuolto on niin sanottu subjektiivinen oikeus ja se on järjestettävä aina sijaishuollon päätyttyä siihen saakka, kun nuori täyttää 21 vuotta. Lastensuojelulain 75 §:n mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. (Lastensuojelulaki). Jälkihuoltoon on oikeus nuorella, joka on ennen täysi-ikäisyyttään ollut sijaishuollossa huostaan otettuna tai on ollut sijoitettuna avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja sijoitus on kohdistunut lapseen yksin tai on alle viisi vuotta sitten ollut lastensuojelun asiakkaana ja on alle 21-vuotias. (Lastensuojelulaki.) Jos nuori on ensin kieltäytynyt jälkihuollosta, mutta muuttaa myöhemmin mielensä, hänellä säilyy siitä huolimatta oikeus jälkihuoltoon ennen 21 ikävuottaan (Kivinen 2008, 6).

3.1.3 Jälkihuollon tavoitetila

Jälkihuollon tavoitetilana on, että laadukasta jälkihuoltoa on tarjolla tasapuolisesti kaikille sijoitettuna olleille lapsille ja nuorille, riippumatta sijoitusmuodosta tai paikkakunnasta. Jälkihuollon tuki on jatkuvaa ja riittävää. Jälkihuolto tiedotetaan lapsen tai nuoren elämän sekä lastensuojelun onnistumisen kannalta olennaiseksi vaiheeksi ja kunnat sekä sijaishuollon toimijat varaavat työhön resursseja sen mukaisesti. konkreettisesti työntekijällä pitäisi olla vain sen verran asiakkaita, että yhteydenpitoon ja lasten, nuorten sekä heidän perheidensä tukemiseen olisi riittävästi aikaa. Jälkihuoltosuunnitelma, jossa on konkreettisia ja sopivan kokoisia tavoitteita, kirjataan kaikille jo sijaishuollon aikana, jolloin myös rakennetaan tietoisesti itsenäisen elämän alussa tarvittavia tietoja ja taitoja sekä harjoitellaan kotiutumista. Nuori ja hänen lähiverkostonsa kohdataan arvostavasti ja voimavaroja etsien. Tarvitaan pitkäjänteistä kanssakulkemisen taitoa – työntekijä, johon nuori on saanut tutustua hyvissä ajoin ennen jälkihuollon alkamista. Olemassa olevat tukimuodot tunnetaan ja niitä käytetään laajasti, tilanteeseen soveltaen sekä nuorille kehitetään uusia mahdollisuuksia koulutuksen suorittamiseen ja monimuotoiseen työtoimintaan. (Vesa 2010.)

3.1.4 Miten kunnat jälkihuoltoa toteuttavat?

Huomionarvoista on, että vaikka nuorelle jälkihuolto on vapaaehtoista, niin se ei koskaan ole vapaaehtoista kunnalle. Laki sanoo, että sosiaalilautakunnan on aina järjestettävä jälkihuolto. (Laaksonen 2004, 12.) Valtakunnallisesti lastensuojelun jälkihuoltoa vaivaa epäyhtenäiset ja vaihtelevat toimintakäytännöt. Tutkimus- ja tilastotietoa on myös vähän. (Laaksonen 2004, 7.)

Kunnat toteuttavat jälkihuoltoa monin eri tavoin. Jokaisella kunnalla on toisistaan eroavat jälkihuollon kriteerit, toimintamallit, -varat, -tavat ja siihen varatut resurssit. Joissakin kunnissa sosiaalityöntekijän työnkuvaan saattaa lastensuojelun lisäksi kuulua esimerkiksi aikuissosiaalityö. Toisissa kunnissa on oma yksikkö jälkihuollon palveluita varten. Jälkihuoltoa toteutetaan myös ostopalveluna, sekä kunnan toteuttaman ja ostopalvelun yhdistelminä. Yhteistä jälkihuoltoil-

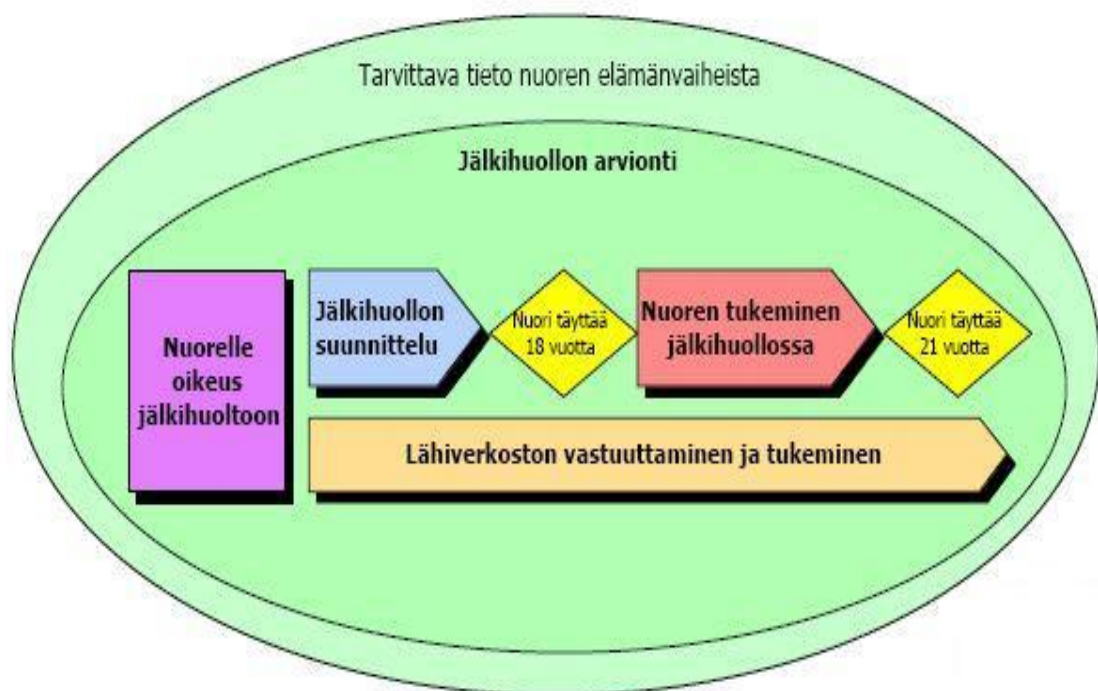
le on, ettei kukaan oikein tiedä paljonko se kunnalle maksaa ja mitä sillä rahalla nuorille saadaan. (Vesa 2010.)

Valtion koulukotien jälkihuoltohankkeessa¹⁸ kerättiin syksyllä 2005 havaintoja lastensuojelun jälkihuollon toteutumisesta eri paikkakunnilla. Selvityksestä käy ilmi jälkihuoltokäytäntöjen alueellinen kirjavuus ja epätasa-arvoisuus. Selvityksen mukaan joillain alueilla jälkihuolto on hoidettu mallikkaasti ja paikkakunnilta löytyy jopa jälkihuoltokeskuksia, jälkihuollon asiakasohjausryhmiä, palveluohjaajia ja eriasteisia tuetun asumisen muotoja. Useimmissa kunnissa jälkihuolto-työ on kuitenkin edelleen alueellisen sosiaalityöntekijän varassa ja toteutus on siten riippuvainen yhden työntekijän resursseista, tiedoista ja taidoista. (Känkäinen & Laaksonen 2006, 43.) Jälkihuoltoon siirtyvät nuoretkaan eivät aina tiedä, mitä jälkihuolto käytännössä tarkoittaa ja mihin he ovat oikeutettuja (Laaksonen 2004, 7).

Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa lapsen tai nuoren kotiutumista sijaishuollosta tai helpottaa nuoren itsenäistymistä. Käytettävissä ovat mitkä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joita on järjestettävissä yksilöllisen jälkihuoltotarpeen perusteella. Jälkihuoltovelvoitteeseen kuuluu myös lapsen tai nuoren vanhempien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen, erityisesti sijaishuollon jälkeisessä kotiuttamistilanteessa. Tukeminen voi olla esimerkiksi vanhemmille järjestettäviä avohuollon palveluja tai taloudellista tukea. (Sosiaaliportti.)

Työntekijä rakentaa yhdessä kotiutuvan, toiseen sijaishuoltopaikkaan siirtyvän tai itsenäistyvän lapsen/nuoren kanssa kokonaisuuden, jossa kaikki häntä tukevat tahot voivat toimia yhteistyössä kohti yhteistä päämäärää. Tämä tarkoittaa siis konkreettisesti myös sitä, että työntekijällä on vain sen verran asiakkaita, että yhteydenpitoon ja lasten, nuorten sekä heidän perheidensä tukemiseen on riittävästi aikaa. Päämääränä on saattaa nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan (Sosiaaliportti).

Sijaishuollon päättymisen jälkeen perusturvalautakunnan on aina järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto tukemalla sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan ja huoltajiaan, sekä henkilöitä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on (Kaavio 3). Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelulaki.)

Kaavio 3. Jälkihuoltotyön prosessimalli itsenäistyville nuorille. (Sosiaaliportti)

Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet (Sosiaaliportti).

3.2 Syrjäytyminen ja osallisuuden puute

Syrjäytyminen kuuluu sosiaalityön keskeisiin käsitteisiin. Syrjäytymisen käsitteelle on annettu monenlaisia merkityksiä. Yleisesti käsitettä syrjäytyminen käy-

tetään puhuttaessa kasaantuneesta huono-osaisuudesta. Ilmeisesti syrjäytyminen on siinä määrin kompleksinen yhteiskunnallinen ilmiö, että sitä ei voida puristaa yksiselitteiseen määritelmään. Sosiaalityössä ei kuitenkaan vallitse sen suurempaa selvyyttä syrjäytymisen merkityksestä kuin muissakaan yhteyksissä. Kuitenkin selvää on, että kyse on elämän syrjään kiinni tukemisesta, yhteisöön kiinnittymisen pintojen rakentumisesta ja voimaantumisesta. Syrjäytymisestä puhuttaessa tulee kuitenkin ongelmien vastapainoksi aina nähdä ihmisillä olevat voimavarat ja vahvuudet, arkisen hyvinvoinnin ja selviytymisen mahdollistamiseksi. (Raunio 2006,4-6.)

Yhteiskunnallisen järjestelmän näkökulmasta sosiaalinen syrjäytyminen, yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkoutena, määrittyy ennen muuta työstä syrjäytymiseksi. Työllistyminen nähdään EU-vetoisessa yhteiskuntapolitiikassa tärkeimmäksi yksittäiseksi syrjäytymistä vähentäväksi tekijäksi. Työ on keskeinen yksilöiden siteille yhteiskuntaan, mutta keskeinen myös yksilöiden hyvinvoinnille. Sosiaalityön näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota myös arkielämän, erityisesti perheen kautta välittyviin siteisiin. Näin työstä ja perheestä syrjäytymisen voidaan nähdä merkitsevän sivuun joutumista yhteiskunnan valtavirrasta. Mutta keskeinen kysymys syrjäytymisen perustaville määreille on: Mistä syrjäydytään kun syrjäydytään? (Raunio 2006,11–12.)

Pohjoismaisessa yhteiskuntapoliittisessa toiminnassa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on vallalla modernistinen näkemys, jonka mukaan syrjäytyminen on yksiselitteisesti yksilöllisesti ja yhteiskunnallisesti kielteinen asia, johon tulee vaikuttaa erilaisin toimenpitein yhteiskunnallisen normaalisuuden vahvistamiseksi. (Raunio 2006, 61.) Normaalius sisältää näkemyksen siitä, miten asioiden tulisi olla ja miten ihmisten tulisi käyttäytyä. Normaaleina pidetään niitä, jotka toimivat ja käyttäytyvät tietyn hyvän elämän ihanteen mukaisesti. (Raunio 2006, 13.) Syrjäytyneiden normaalin yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen on hyödyllistä, paitsi syrjäytyneille yksilöille myös yhteiskunnalle kokonaisuutena. Onko olemassa yleisesti omaksuttu käsitys yhteiskunnallisesta normaalisuudesta, johon kaikkien tulee olla osallisia? (Raunio 2006, 61.) Jos normaalius voidaan määritellä tietyllä tavalla, miten se ottaa huomioon erilaisuutta? Voidaanko siis normaaliudesta puhuttaessa ottaa huomioon yksilölliset erot ja

miten määritellään ihmisten moninaisuus? Ja liitetäänkö syrjäytymisen määre kaikenlaisiin sosiaalisiin ongelmiin ja niihin liittyviin asioihin?

Kun syrjäytymistä tarkastellaan yksilöiden hyvinvoinnin ongelmien näkökulmasta, ovat köyhyys ja huono-osaisuus sellaisia ilmiöitä. Syrjäytymistä ei ole mahdollista ymmärtää moniulotteisesti dynaamisena ilmiönä sisällyttämättä tarkasteluun myös huono-osaisuutta. Huono-osaisuus tuo esille hyvinvoinnin puutteiden tai ongelmien moniulotteisuuden, joka viittaa monenlaisiin puutteisiin henkilöiden tai kotitalouksien tosiasiallisissa elinoloissa. Syrjäytyminen tuo dynaamisen näkökulman moniulotteiseen huono-osaisuuteen, huono-osaisuuden kasautumisen. (Raunio 2006, 26.) Katsotaan että työmarkkinoilta syrjäytyminen altistaa syrjäytymiselle myös muiden tekijöiden, kuten sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnallisen osallistumisen suhteen (Raunio 2006, 27).

Pohjoismaisia elinolotutkimuksia aineistona käyttävässä tutkimuksessa sosiaalista syrjäytymistä aikaansaavina hyvinvoinnin ongelmina pidettiin: taloudelliset ongelmat, huono asumistaso, työttömyys, terveysongelmat, läheisten ystävien puuttuminen eli sosiaalinen eristäytyminen ja väkivallan tai väkivallan uhan kokeminen. Tutkimuksessa katsottiin, että kaksi ongelmaa mainituista kuudesta riittää syrjäytymisen määreeksi. Syrjäytyneitä ovat siis ne, joilla on samanaikaisesti kaksi tai useampi hyvinvointiongelma. Tämä empiirinen määrittely niputtaa syrjäytyneiksi kaikki ne, joilla on vähintään kaksi hyvinvoinnin ongelmaa eikä oteta huomioon esimerkiksi syrjäytymisen syvyyttä, jonka on oltava erilainen jos ongelmia on esimerkiksi kolme tai neljä. (Raunio 2006, 29.) Tutkimusten ohella tilastotietoja ei ole, joten kokonaisuutta on vaikea muodostaa syrjäytyneiden joukosta ja sen kehityksestä. Koska yksityiskohtaista tietoa syrjäytymisen erilaisten riskien kasautumisesta ei ole saatavilla, joudutaan tarkastelemaan erikseen syrjäytymisen riskiä lisäävien yksittäisten tekijöiden kehitystä. Sosiaalihalinnon näkökulmasta syrjäytymisen riskiryhmiä ovat pitkäaikaistyöttömät, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, asunnottomat, pitkäaikaissairaajat ja vajaakuntoiset, päihdeongelmaiset, toimeentulovaikeuksissa olevat, rikokseen syyllistyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat maahanmuuttajat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 86–91.)

Lastensuojelun toimenpiteiden kohteeksi tulevissa perheissä esiintyy tavallisesti useammanlaisten hyvinvoinnin ongelmien kasaantumista. Lastensuojelun tarpeen kasvu kertoo myös lasten ja nuorten syrjäytymisen riskin voimakkaasta kasvusta. kuitenkin pitää muista että lastensuojelun toimenpiteiden kohteina on marginaalinen osa lapsista ja nuorista. Suurin osa suomalaisista lapsiperheistä ja lapsista voi hyvin. Toisaalta kyse on lapsista ja nuorista, joilla on suuri riski menestyä huonosti elämässä myös aikuisina.. Valtaosa syrjäytyneistä nuorista on selvinnyt huonosti koulussa ja/ tai jättänyt opinnot kesken joko peruskouluvaiheessa tai keskiasteella. (Raunio 2006, 99–109.) Syrjäytyneiden nuorten määrä ei ole vähentynyt yhteiskunnallisista ja poliittisista tavoitteista huolimatta. Noin 15 000 nuorta jää joka vuosi peruskoulun jälkeen jatko-opintojen ja työelämän ulkopuolelle. Suomalaisella yhteiskunnalla ei näytä olevan hyviä tapoja saada ulkopuolelle pudonneita takaisin opiskeluun ja työelämään. Neljäsosalla syrjäytyneistä nuorista on yhteinen nimittäjä: he ovat olleet jossain vaiheessa elämässään huostaan otettuina. (Vainio 2011.) Erialaisten oppimiseen ja koulutuksiin liittyvien taitojen puute voi sulkea lapsen tai nuoren sellaiseen marginaaliin, josta hänen on vaikea päästä eteenpäin elämässään. Nykyisen tietämyksen valossa keskeisintä syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi parantaa lasten ja nuorten arkea kotona, päivähoitossa ja koulussa. (Taskinen 2001, 1.)

Aikaisemmat syrjäytymispuheet ovat olleet keskittyneitä aikuisväestön ongelmallisimpiin ryhmiin, mutta viime vuosina lapset ja nuoret ovat saaneet enemmän huomiota syrjäytymisestä puhuttaessa. (Juhila 2006, 55–56.) Valtioneuvoston hallitusohjelmassa on yhdeksi pääpainoalueeksi nostettu nuorten syrjäytyminen (Valtioneuvoston kanslia 2011).

Nuorella on tarve kehittyä itsenäiseksi nuoreksi aikuiseksi, mutta sijaishoidon jälkeen putoamisvaara syrjäytymisen kuiluun on tavallista suurempi (Laaksonen 2004, 11). Useat teokset puhuvat siitä, että nuorten ongelmat näkyvät usein ensimmäisinä koulussa. Nuoruusiän kehitys muovaa nuoresta aikuisen ja nuorten kanssa toimivien tulee ymmärtää tätä kehitystä syvällisesti voidakseen tukea heitä. Poikkeamat normaalista kehityksestä tai merkit pahasta olostä pyrittään havaitsemaan mahdollisimman varhain, jolloin nuori hyötyy parhaiten erilaisista tukitoimista. Tällaiset tilanteet ovat tavallisia ja ohimeneviä, jos nuori

tulee autetuksi ajallaan Mitä syvemmälle nuori ajautuu vaikeuksissaan, sitä vaikeampaa häntä on auttaa. Turvallinen ympäristö, läheiset ihmissuhteet ja myönteiset kokemukset itsestä auttavat heikoillakin ollutta nuorta saamaan korjaavia kokemuksia ja sitä kautta uusia eväitä oman tulevaisuutensa rakentamiseen. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 16.)

Nuoren koulusopeutumattomuus on sekä epäsuorien että suorien yhteyksien kautta pitkäaikaistyöttömyyden riskitekijä. Epäsuorilla yhteyksillä viitataan siihen, että koulunkäynnin vaikeudet 14-vuotiaana ennustivat sekä ammatillisten vaihtoehtojen vähyyttä että alkoholiongelmia 27 vuoden iässä, mitkä puolestaan liittyivät työllistymisen vaikeuksiin. Suorat yhteydet tarkoittavat sitä, että kouluvaikeudet olivat sinänsä työttömyyden riskitekijöitä, mikä viittaa siihen, että henkilöllä voi olla vaikeuksia sopeutua työyhteisöön. (Pulkkinen & Kokko 2001.)

Nuori voi olla syrjässä myös sosiaalisesti, jos ei osallistu seurusteluun, vapaa-ajanviettoon tai harrastuksiin. Työtönkin nuori voi kuulua erilaisiin ryhmiin. Sosiaalinen syrjäytyneisyys ilmenee lastensuojelun tarpeena ja keskeisintä on parantaa lasten ja nuorten arkea, päivähoidosta ja koulusta alkaen. (Taskinen 2001, 54–56.) Lapsen omien sosiaalisten taitojen ja vanhempien kasvatuskyvyn ohella monet ulkoisetkin tekijät suuntaavat lapsen kehitystä. Monet näistä tosin kytkeytyvät kotoa tuleviin vaikutteisiin. Esimerkiksi tapahtumien ketju, joka johtaa siihen, että jotkut nuoret etsiytyvät epäsosiaalisiin toveriryhmiin, alkaa kotoa. Vanhemmat voivat vaikuttaa lastensa tovereiden valintaan monin tavoin, mm. rohkaisemalla tietynlaisiin harrastuksiin. Se mikä näyttää tovereiden vaikutukselta alkaa itse asiassa jo kotona varhaisemmassa kehitysvaiheessa. Lapsen herkkyys toverivaikutuksille riippuu vanhempien ja lasten välisen suhteen laadusta. (Pulkkinen & Kokko 2001.)

Osalla syrjäytyneistä nuorista jo vanhemmat ovat olleet työttömiä tai ulkopuolella yhteiskunnan palveluista. Syrjäytyneiden nuorten vanhemmat ovat usein vähän koulutettuja ja huostaan otettujen lasten vanhemmista viidenneksellä on rikosrekisteri. (Vainio 2011.) Nuoren syrjäytymisen riskeistä siis erittäin tärkeä on myös kotitaustan vaikutus. Usein taustalla on negatiivinen sukupolvenperimä (Kekkonen 2004, 56). Lapsi saattaa olla vastaanottokodissa jo kolmannessa

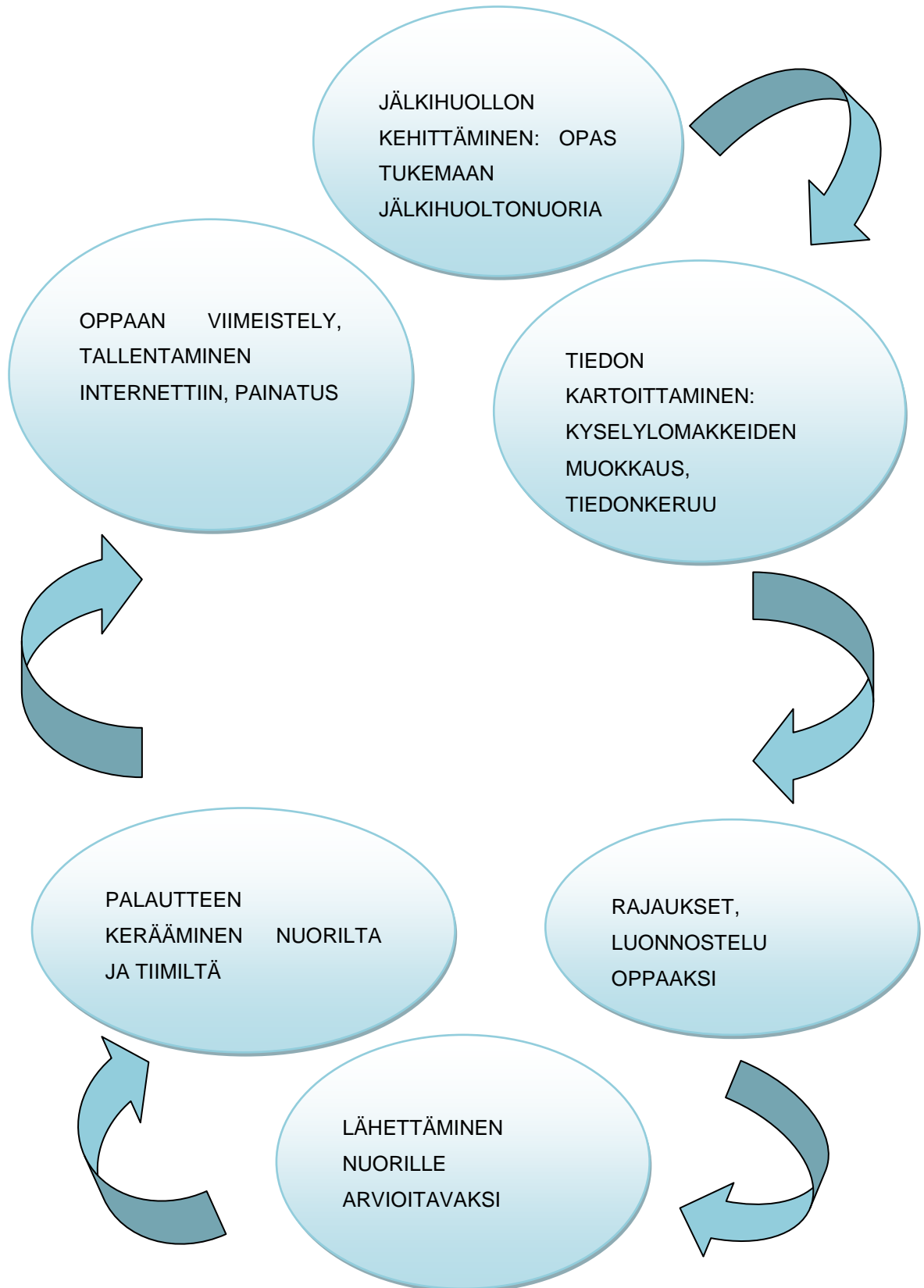
sukupolvessa, eivätkä lapsen vanhemmatkaan ole koskaan saaneet osakseen sen parempia tai erikoisempia lapsuuden kotioloja. Perhehistorian kartoittaminen ja sen käsittelyyn aikaa varaaminen, varmasti hyödyttäisivät kumpiakin osapuolia yhteistyötä tehtäessä. Päämääränähän on kuitenkin lisätä nuoren osallisuutta omaan elämäänsä ja omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa.

Erik Häggmanin vuonna 2007 laatimassa muistiossa 15–24-vuotiaista nuorista lähes 100 000 oli työelämän ja koulutuksen ulkopuolella. Ongelma on inhimillinen mutta myös kansantaloudellinen, jo sen takia ettei syrjäytynyt ihminen pysty työnteollaan elättämään itseään ja käyttää yleensä useita yhteiskunnan tukipalveluita. Ongelma on myös siinä että he saattavat olla tai jäädä pysyvästi pois työvoimasta. Monilla heistä on ollut vaikeuksia jo peruskoulussa, joka on usein yhteydessä myös muihin syrjäytymisen osa-alueisiin ja ongelmien kasautumiseen. (Lehtonen 2008, 13–14.) Syrjäytymisen vastaisessa kamppailussa nuorten osallistaminen on merkityksellistä. Nuoren tulevaisuuden suunnittelussa tietyt perusasiat ovat tuki, kannustus ja riittävä ja oikea-aikainen tiedonvälitys, mutta miten ne ovat toteutettavissa jos nuorta ei kohdata. miten helppoa on saada nuoren luottamus, jos hän on koko ikänsä tottunut siihen, ettei aikuiset pidä lupauksiaan? (Lehtonen 2008, 141–142.)

Haavoitetut lapset ja nuoret tarvitsevat ennen muuta välittäviä aikuisia. Nuorten kanssa tehtävää työtä helpottaa se että koko tiimillä on yhteinen tavoite: toimia lapsen parhaaksi (Lämsä & Takala 2009, 189).

4 OPPAAN SYNTY JA KEHITTÄMINEN

4.1 Kehittämishankkeen kuvaus kaaviona

4.2 Tiedonkeruu

Tiimipalaverissa Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikön kanssa määriteltiin ensin ongelma, joka oli jälkihuollon kehittäminen. Konkreettiseksi osaksi kehittämisprosessia muodostui oppaan teko. Aloitin tiedonkeruun tutustumalla, lastensuojelu ja jälkihuoltolakiin, jälkihuollon tavoitetilan määritelmiin, lähikuntien vastaaviin esitteisiin, nuoriin erilaisiin kyselylomakkeisiin sekä keskustelemalla Kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon tiimin kanssa siitä, minkä he näkevät olevan nuorten erityistuen kohdat.

Tiedon kerääminen nuorilta toteutettiin puolistrukturoiduilla kyselylomakkeilla syksyllä 2010 (Liite 4). Koska kohderyhmä oli haastava, sen valitsi Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikön sosiaaliohjaajat. Kyselytutkimus lomakkeen avulla on suotuisa tapa silloin, kun haastattelu henkilökohtaisesti ole mahdollista. (Uusitalo 2001, 91.)

Laadin kyselylomakkeet helposti ymmärrettäviksi ja mahdollisimman selkeiksi. Nostin tuen tarpeen kohteiksi kyselylomakkeeseen kodinhoidon, virastossa asioiden, opiskelun ja työn, raha-asiat, keskustelun ja harrastukset. Aihealueet muotoutuivat yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa sekä nuoren tukeminen jälkihuollossa prosessimallista (Kaavio 3). Myös Ehjä Ry:n jälkihuoltoprojektin työtavan kuvaus toimintamallista oli apua kyselylomakkeen suunnittelemisessa. Valintaperusteina olivat ne nuoret, jotka saavat jo jälkihuollon ohjausta tai asuvat sellaisella säteellä mihin Kirkkonummi jälkihuoltoa tarjoaa. Kyselyn mukaan laitettiin saatekirje, jossa kerroin itsestäni, kehittämishanke- ja opinnäytetyöstäni sekä palautuskuori. Kyselyn toteuttamiseen postittamalla päädyttiin, koska tiedossa oli, ettei kaikilla nuorilla ole käytössään sähköpostia tai heidän tietokoneella vietettävä aika saattaa olla rajattu.

4.3 Kyselytutkimuksen teoriaa

Kyselytutkimuksen etu on se, että kyselylomakkeella suoritettussa tutkimuksessa tutkija ei voi vaikuttaa vastauksiin olemuksellaan eikä läsnäolollaan. Kysely-

lomakkeeseen voidaan sisällyttää runsaasti kysymyksiä, jotka ovat kaikille vastaajille samanlaisia. Kyselyyn on myös mahdollista vastata missä ja milloin vain eikä tutkimuksen tekijän ole tarvetta matkustaa vastaajan luokse. Näin ollen kyselytutkimus on kustannuksiltaan edullinen tapa kerätä aineistoa. Kyselytutkimuksen heikkoutena on se, että vastausprosentti jää usein alhaiseksi. (Aaltola & Valli 2001, 101.) Riskejäkin on olemassa. On mahdollista, että vastaaja ei vastaa tietoihin huolellisesti tai rehellisesti tai voi syntyä väärinymmärryksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 189–190.)

Lomakkeen laatimisvaiheet ovat tutkittavien asioiden nimeäminen, lomakkeen rakenteen suunnittelu, kysymysten muotoilu, lomakkeen testaus, lomakkeen rakenteen ja kysymysten korjaaminen sekä lopullisen lomakkeen 'lukkaan lyöminen'. Hyvä tutkimuslomake on siisti ja mukavan näköinen. Siinä kysymykset on pohdittu tarkoin, ne ovat loogisessa järjestyksessä ja vastausohjeet ovat yksinkertaiset ja selkeät. Spesifit, lyhyet kysymykset ovat parempia kuin pitkät tai avoimet kysymykset, jossa vastaus on enemmän tulkinnanvarainen. Tosin myös avovastauksille olisi oltava tilaa. Jokaisen kysymyksen tarpeellisuutta on harkittava ja lomake kannattaa ehdottomasti esitestata. Myös lähetekirjelmä on tärkeä. Siinä kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta, viimeisestä vastauspäivämäärästä ja kiitetään mahdollisesta vastaamisesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 197—199.) Koko kehittämistehtävän prosessin ajan Kirkkonummen jälkihuollon tiimi on tukenut työtäni ja antanut minulle rakentavaa palautetta.

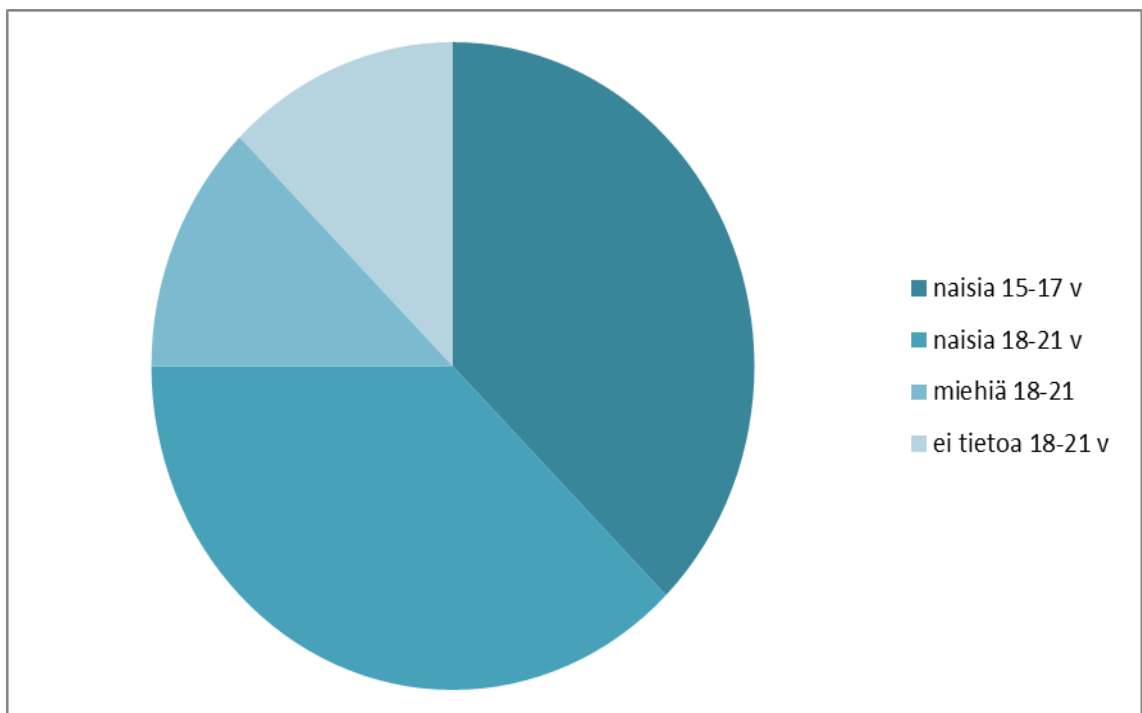
4.4 Kartoituksen toteutus

Kyselylomake lähetettiin Kirkkonummen jälkihuollon piirissä oleville 17 nuorelle, viidelle pojalle ja 12 tytölle. Nuorille suunnatun kyselylomakkeen tiedonkeruun tarkoituksena on tuoda esiin miten Kirkkonummelaista nuorta voisi paremmin opastaa ja tukea siirtymisessään itsenäiseen elämään sekä millaisia tuen toiveita nuorella on Kirkkonummen jälkihuollon suhteen. Kyselylomakkeessa kartoitettiin nuorten taustatiedoista sukupuoli ja ikä, sekä jälkihuollon tuen tarpeita ja nykyistä elämäntilannetta. Kyselylomaketta testattiin kolmella nuorella, 18-, 17- ja 15-vuotiailla. Heiltä saatujen kommenttien perusteella kyselylomaketta sel-

keytettiin ja vastausvaihtoehtoja yhtenäistettiin. Avoimilla kysymyksilläni pyrin rohkaisemaan nuoria luottamaan siihen, että heidän omat ainutlaatuiset mielipiteensä tulevat kuulluksi. Muokkauksen jälkeen lomake lähetettiin jälkihuolto- ja nuorille. Lähettämistä, postituskuluista ja vastauskirjekuorista huolehti Kirkkonummen jälkihuoltoyksikkö.

4.5 Kehittämistyön tulokset ja analysointi

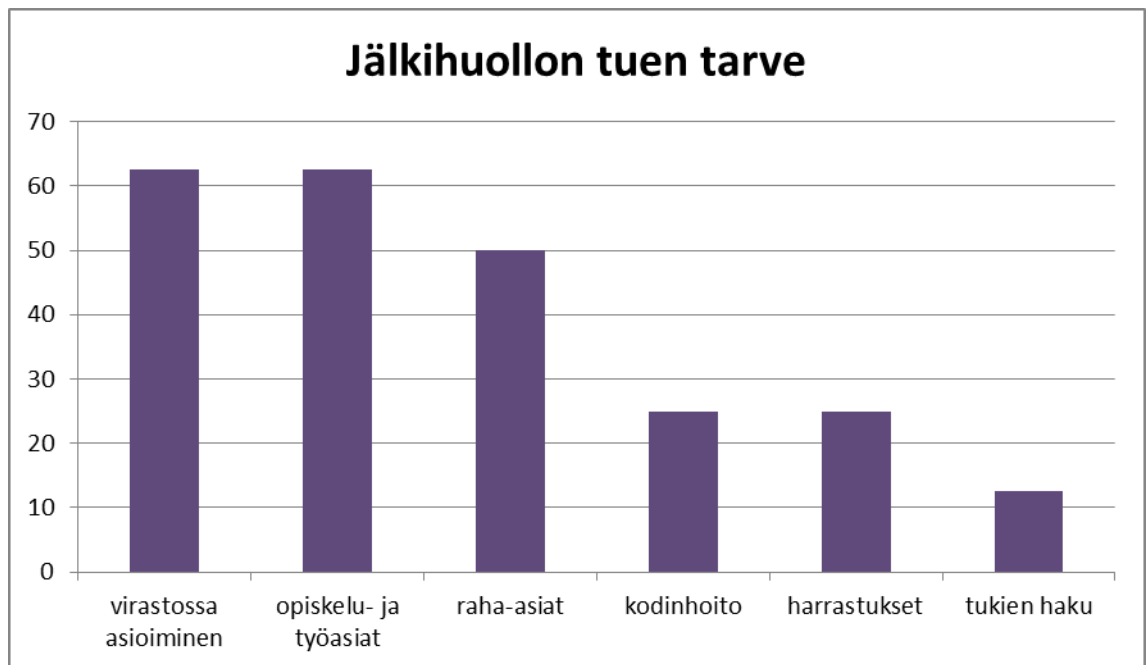
Kyselylomakkeita postitettiin 17 nuorelle. Vastauksia saatiin kahdeksan kappaletta. Kyselylomakkeiden palautus tapahtui Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikköön postitse ja anonyymisti. Palautetut lomakkeet analysoin ryhmittelemällä sekä ottaen huomioon vastaajien iän sekä sukupuolen.

Kaavio 4. Vastaajien ikä ja sukupuoli jakauma.

Vastausten palauttajista kuusi oli naisia, joista kolme oli ikäryhmästä 15–17-vuotiaita ja kolme ikäryhmästä 18–21-vuotiaita. Vastaajista yksi oli mieshenkilö ikäryhmästä 18–21-vuotias. Yksi vastaaja ei ollut määritellyt sukupuoltaan, mutta oli ikäluokasta 18–21-vuotias. (Kaavio 4.)

Vastaajista yli puolet vastaajista tarvitsi jälkihuollolta apua virastossa asioimiseen sekä opiskelu- ja työasioiden hoitamiseen. Raha-asioiden hoitamiseen apua tarvitsi puolet vastaajista. Kodinhoitoon sekä harrastuksiin apua kertoi tarvitsevansa neljännes vastaajista. Yksi vastaajista mainitsi tarvitsevansa tukea tukien hakuun sekä keskusteluapua. (Kaavio 5.) Lomakkeessa nuoret saivat myös nimetä kolme tärkeintä asiaa elämässään, joista kuusi vastaajaa nimesi kaverit tai ystävät, viisi eli puolet perheen ja puolet vastaajista opiskelun tai koulun.

Kaavio 5. Nuorten jälkihuollon tuen tarve.

Tärkeiksi asioiksi mainittiin myös oma hyvinvointi, kyky pärjätä itsenäisesti, oma koti, tulevaisuus, poikaystävä, kihlattu, harrastukset, koirat, tuki, meikit ja ruoka.

Jälkihuollon tukea kommentoitiin myös näin:

Tällä hetkellä en tarvitse apua, mutta aikaisemmin oman asunnon hankintaan ja huonekalujen hankinnassa rahallisesti.

Kävin satunnaisesti A-klinikalla, mihin jälkihuolto passitti. Olen käynyt siellä myös täysi-ikäiseksi tultuani.

Lol sossu ei antanu mitään infoo mun jälkihoito mahdollisuuksist eikä muutenkaa hoitanu mun juttui joten fuck you kirkkonummen sosiaalitoimisto.

Vastauksista kävi ilmi, että nuorista suurin osa, viisi vastaaja, oli yhteydessä perheeseensä tiiviisti ja kaksi harvoin tai ei ollenkaan. Neljällä vastaajalla rahat riittivät niin, että he tulevat toimeen, yksi vastaajista sai säästettyä ja kolmella rahat eivät riittäneet.

4.6 Oppaan kokoaminen ja koekäyttöön lähettäminen

Kyselylomakkeiden perusteella alkoi jälkihuollon oppaan kokoaminen tammi-kuussa 2011. Apuna kokoamisessa oli säännölliset tiimipalaverit sosiaaliohjaajien kanssa sekä tiimissä tiedon muokkaaminen. Myös tiedonkeruu jatkui osaltani, nyt Kirkkonummen erityisestä näkökulmasta ja heidän ohjeitaan ja toiveitaan kunnioittaen. Opas koottiin kyselylomakkeiden painotusten perusteella. Oppaan kokoamisen jälkeen opasta muokattiin moneen kertaan yhteistyökumppanin ja tilaajan palautteen perusteella. Opasta koottaessa hankkimaani materiaalia rajattiin pois huomattava määrä, sekä kaikki oppaassa olevat kuvat haluttiin painon takia mustavalkoisena, joten suuri osa kuvituksesta piti muokata uudelleen. Apuna piirtämisessä käytin opiskelijaa. Muokkauksia toteuttaessani viimeistään ymmärsin, että oppaan pitää olla erittäin selkeä, yksinkertainen ja helppolukuinen. Erityistoiveena oli että opas on tehty selkeästi tietokoneelle, josta sitä päivitetään tarvittaessa. Päivityksistä huolehtii Kirkkonummen sijais- ja jälkihuoltoyksikkö itse. Opas syntyi huhtikuussa 2011 ja meni painoon touku-kuussa 2011.

Valmis, tiivis opas lähetettiin kaikille niille 17 nuorelle, joille alkuperäinen kyselylomake oli lähetetty. Mukana nuorelle lähetettiin saatekirje (Liite 5) sekä kysely-

lomake 2 (Liite 6). Vastausta nuorilta pyydettiin postitse, anonyymisti heinäkuussa 2011.

Sivutuotteena jälkihuollon tiimille syntyi myös pieni lehtinen, joka on tarkoitettu esitteeksi, jolla Kirkkonummen sijaishuollon työntekijät voivat helposti kertoa työstään ja palveluistaan nuorille ja yhteistyökumppaneilleen. Siihen nuori voi tehdä myös omia muistiinpanojaan.

4.7 Palautteen kerääminen ja analysointi

Vastauksia palautteen antamiseksi nuorilta saatiin yksi kappale. Vastaaja oli nuori nainen ikäryhmästä 18–21 vuotta. Hän oli tutustunut oppaaseen ja koki oppaan selkeäksi. Mielestään hän ei ehkä koskaan tarvitse opasta tai ehkä joskus myöhemmin. Häntä kiinnosti oppaassa eniten osio Keskusteluapua elämään.

Pyysin palautetta myös Kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon tiimiltä oppaan ja esitteen käytöstä helmikuussa 2012. Sähköpostin välityksellä saamassani palautteessa he kertoivat saaneensa muutama kuukausi sitten uudet tilat Kirkkonummen kunnantalosta ja nyt heillä oli mahdollisuus tavata nuoria paremmin ja omassa rauhassaan, erillisten työhuoneiden ansiosta. Muuton takia tiimillä on ollut hieman kiireitä oman työnsä prosessinkuvauksen ja kaavioiden, sekä arviointilomakkeiden teossa. He eivät ole jakaneet pikkuopasta nuorille, koska yhteystiedot ja osoitteet ovat muuttuneet monilta osin, koska kunnassa on ollut paljon muuttoa ja muutoksia. Tiimi toivoo ehtivänsä sen jälkeen päivittää oppaan yhteystiedot ja ottaa se pikkuhiljaa käyttöön. Heillä ei ollut tällä hetkellä antaa minulle mitään uusia tilastotietoja opinnäytetyötäni varten. Mainittavan arvoista kuitenkin on se, että kaikissa kunnissa toteutetaan jatkuvasti vastaavanlaisia muutoksia palveluiden saatavuudessa, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, mistä milloinkin nuori voi hakea tukea ja ohjausta. Nämä muutokset hämmentävät ja sotkevat niin työntekijöiden kuin nuortenkin arkea.

5 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyöni eettisyys perustuu siihen, että aineiston keruu suoritettiin anonyymisti kyselylomakkein. Vastanneet olivat tietoisia siitä, että aineisto tullaan käyttämään oppaan kokoamiseen sekä opinnäytetyötä varten. Saatua aineistoa käsiteltiin totuuden mukaisesti ja palautteiden sisältöä ei muunneltu missään opinnäytetyö vaiheessa.

Palautekyselyn ongelmina voidaan pitää vähäistä vastausmäärää (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007,188). Palaute tuli kuitenkin suoraan kirjallisena nuorilta ja oli opinnäytetyötäni kehittävää. Vastauksia kyselyihin sain niin vähäisen määrän, ettei tuloksia voi yleistää luotettavuuden lisäämiseksi, mutta vastauksista kuitenkin kirkkonummen sijais- ja jälkihuollon piirissä olevat nuoret saavat mielihiteensä kuuluviin joten johtopäätöksiä vastauksista voi tehdä. Luotettavuutta lisää myös se että minulla oli ymmärrys aiheesta mihin kehittämistyöni tein ja käytin työssäni alaan liittyvää kirjallisuutta, sekä seurasin aktiivisesti ajankohtaisia syrjäytymiseen ja nuorten pahoinvointiin liittyviä uutisia ja mediaa.

6 PROESSIN HERÄTTÄMIÄ KEHITTÄMISIDEOITA

Luulin opinnäytetyötäni tehdessäni, että teen selkeää opasta Kirkkonummen jälkihuollon piiriin kuuluville nuorille sekä opasta ja sivutuotteena esitettä jälkihuollon tiimin työvälineeksi. Asiaan perehdyttyäni huomasin kuitenkin ongelmaksi nousevan jälkihuoltonuorien syrjäytymisen riskit tai jo pitkällä olevan syrjäytymisen. Repaleinen lapsuus, kouluopeutumattomuus sekä huostaanotto ovat jo yksinäänkin syrjäytymisen riskitekijöitä. Jälkihuoltonuorien parissa jatkossa tehtävissä tutkimuksissa tai töissä voisi mielestäni pohtia miten nuorten syrjäytymiseen voisi jämerämmin puuttua. Nuorille olisi tarjottava monimuotoisempia vaihtoehtoja esimerkiksi opiskeluun ja asumiseen. Ja mitkä voisivat olla opiskeluun kannustamisen motivointikeinoja?

Useat tahot puhuvat siitä kuinka syrjäytymistä näkyy jo ala-aste ikäisillä lapsilla, joten pidän tärkeänä pahoinvoinnin ensioireiden tunnistamista ja niihin välitöntä puuttumista. Olisiko syytä pohtia myös uudelleen koululuokkien ryhmäkokoja uudestaan sekä panostaa erityisopetuksen laatuun ja saatavuuteen. On hienoa, että useat koulut ovat jo saaneet palkata sosionomeja kouluun. Tärkeänä pidän myös erilaisia koulukiusaamiseen puuttuvia ja kouluviihtyvyyttä lisääviä ohjelmia, esimerkiksi Kiva koulu-ohjelmaa.

Lastensuojelu luo yhteiskunnalle monenlaisia haasteita. Esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä on suuri osa tällä hetkellä epäpäteviä. Omat haasteensa tuo työssä väsyminen ja sitä kautta henkilöstön vaihtuminen, raha, lain muutokset, pitkät käsittelyajat, esimerkiksi huostaanottotapauksissa sekä erilaiset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat haitat, esimerkiksi laitostuminen.

Nuorten elämässä on tärkeä merkitys pysyvillä ja luotettavilla ihmissuhteilla. Valitettavasti sosiaalialalla työntekijöiden vaihtuvuus on suuri. Voitaisiinko nuorta tukea sillä, että päämäärä olisi selkeä sekä vanhoille että uusille työntekijöille, jotka nuoren kanssa asioita hoitavat, asiakasnuorelle sekä nuoren lähiverkostolle?

Jälkihuoltonuorilla haasteina elämässään on päihteet, työllistyminen, opiskelu, asuminen ja mielenterveysongelmat eli varmasti täsmälleen samat kuin muillakin nuorilla. Suurimman haasteen näiden asioiden ratkaisemiseksi tekee kuitenkin se, ettei jälkihuollon piirissä olevilla nuorilla välttämättä ole pohjaa eikä taitoja tällaisten asioiden pitkäjänteiseen hoitamiseen. Repaleinen lapsuus, koulusopeutumattomuus sekä huostaanotto ovat jo yksinäänkin syrjäytymisen riskitekijöitä. Jälkihuoltonuorien parissa jatkossa tehtävissä tutkimuksissa tai töissä voisi mielestäni pohtia miten nuorten syrjäytymiseen voisi jämerämmin puuttua. Nuorille olisi tarjottava monimuotoisempia vaihtoehtoja esimerkiksi opiskeluun ja asumiseen. Ja mitkä voisivat olla opiskeluun kannustamisen motivointikeinoja?

Erittäin huolissani olen myös jälkihuollon piirissä olevien tai olleiden nuorten, etenkin miesten työllistymisestä sekä kuolleisuudesta verrattuna muuhun väestöön. Tutkimustulokset myös sijoitettujen lasten ja nuorten mielenterveysongelmien yleisyydestä hätkähdytti.

7 OMA AMMATILLINEN KASVU

Tämän hankkeen parissa työskentely oli ammatillisesti mielestäni erittäin opettavaa ja kehittäväää. Töitä sain tehdä opiskelun, oman työni ja perhe-elämän lisäksi myös Kirkkonummella. Tilaustyön eli oppaan ja esitteen luovutin Kirkkonummelle jo kesällä 2011. Työskentelyn ajoittaminen oli välillä vaikeaa, luultavasti sen takia myös opinnäytetyöni kirjallinen osio viipyi näinkin pitkään. Kirjallisen osion viipymistä en kuitenkaan pidä pelkästään negatiivisena asiana, vaan koen että sain aikaa ja etäisyyttä työhöni niin, että pystyin pohdiskelemaan opinnäytetyötäni täysin uudesta näkökulmasta. Näkökulmani muuttuminen koski lähinnä sitä oivallusta, että jälkihuollon piiriin kuuluvilla nuorilla oli suuri tuen tarve. Heitä on erittäin vaikea motivoida opiskelun tai työnhaun piiriin. Eikä ammattitaidotonta nuorta voida ainakaan saada palkan määrällä houkutelua jättäytymään pois toimeentulotuen piiristä.

Nuoren elämässä pitäisi olla tutut turvalliset jälkihuollon työntekijät. Koska se ei kuitenkaan ole mahdollista, vaan vaihtuvuus alalla on suurta, olisi hyvä jos jälkihuoltosuunnitelma olisi tehty mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja nuoren omia mielipiteitä kuunnellen ja kunnioittaen. Silloin siihen sitoutuminen ja sen noudattaminen voisi olla nuorelle helpompaa. Jälkihuoltosuunnitelman päivittäminen usein on myös todella tärkeää. Mielestäni näin nuoren elämään voisi tuoda enemmän pysyvyyden tunnetta. Olen myös mielestäni oppinut ymmärtämystä käsittämään miksi nuorten on niin vaikeaa sitoutua. Moniammatillisuuden arvostaminen on noussut ja toivonkin, että kun suunnitellaan nuoren asioita, yritetään palaverieihin ja neuvotteluihin kutsua mahdollisimman paljon nuoren asioita hoitavia aikuisia sekä lähipiiristä että viranomaispuolelta.

8 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Pysyvyys lapsen ja nuoren elämässä on erittäin tärkeää. Hyvä tulevaisuus voi kehittyä vasta, kun nuorella on ympärillään turvallisia aikuisia. Miten kodin ulkopuolella nuorista kasvaisi tasapainoisia ja itseensä luottavia ja uskovia aikuisia ja mikä on muiden ihmisten vastuu ja rooli siinä kasvamisessa?

Ennalta ehkäisevää työtä ei mielestäni koskaan voida painottaa tarpeeksi. Parasta ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä on, kun estetään perheen ongelmien monimutkaistuminen ja kasaantuminen. Voitaisiinko nuorille tarjota tukea syrjäytymisen ehkäisemiseksi jo ala-asteella?

Nuorten opiskelujen keskeytyminen on mielestäni erittäin suuri ongelma. Olisiko toimintamallien lisääminen ratkaisuna ammattiin opiskeluun? Räättälöityä opiskelua pitäisi suunnitella aina, mutta viimeistään silloin kun on pelkoa nuoren opiskelun keskeyttämisestä. Nuorten työllistymiseen ja asumiseen olisi saatava entistä enemmän tukea.

Huostaanottotaustalla nuori yhdistetään usein rikoksiin, jopa huumeisiin. Jälkihuollon oikeudet ja velvollisuudet pitäisi ehdottomasti olla maanlaajuisesti samat. Mietityttämään jäi, miten voitaisiin käyttää hyväksi moniammatillista työntekijäryhmää, jotta yhdessä pystyttäisiin tukemaan, opastamaan ja kasvattamaan aikuisia vastuullisuuteen, että he tulisivat tietoisiksi omasta tehtävästään lapsen vanhempina ja kasvattajina, sekä nuoria itseään ottamaan vastuuta omasta itsestään ja tekemisistään. Mielestäni vanhempien tuki ja osallisuus lapsen elämässä on äärimmäisen tärkeää. Syrjäytymiskehitys alkaa usein epävakaina kotioiloista ja kulkee sopeutumattomuuteen koulussa. Pysäyttämiskeinoina pitäisi konkreettisesti pyrkiä vaikuttamaan lasten ja nuorten elämään kaikin mahdollisin tavoin, ettei kehitys jatkuisi laitostieteeseen. Mietityttää myös, millä tavoin parhaiten pyrittäisiin vahvistamaan perhettä kokonaisuutena. Ehdottomasti perhetyön ohjelman kohteena pitäisi olla koko perhe, ei lapset ja vanhemmat erikseen.

Opinnäytetyön tulosten perusteella jälkihuollon piiriin kuuluvia nuoria oli vaikea saada antamaan palautetta valmiista oppaasta. Kertooko se heidän irrallisuudesta vai välinpitämättömyydestään? Pohdittavakseni jäi, olisivatko nuoret innostuneet antamaan enemmän ja innokkaammin palautetta, jos kannustimena sen antamisesta olisi ollut palkkio?

Ikävää on, että lopulta on pitkälti kysymys rahasta. Loppuvuodesta rahat ovat usein lopussa, eikä asiakkaita voida kuntoutuksiin ohjata. Huolissani olen siitä, millä perusteilla, miten ja minne rahat jaetaan.

Surullisena uutisena luin 27.4.2010, kuinka päihdeongelmaiset äidit jäävät ilman hoitoa. Uusien toimijoiden vuoksi rahoitus ei enää ole ”korvamerkittyä” eikä näin ollen ohjaudu suoraan päihdeäitien kuntoutukseen. Ensi- ja turvakotien liiton puheenjohtaja Virpa Puisto sanoo että ” Tulokset päihdeäitien kuntoutuksesta ovat olleet hyviä, keskimäärin kaksi kolmasosaa ensikodeissa ja kolme neljäsosaa ensikotien avopalveluyksiköissä olevista äideistä kuntoutuu niin hyvin, että lapsen huostaanottoa ei tarvita. Ilman äitien kuntouttamista vauvat ovat vaarassa vammautua loppuiäksi. (MTV3).

Samoin surullista luettavaa oli uutinen 19.4.2010, jossa kerrottiin, etteivät syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat saa Suomessa tarvitsemaansa apua. Tiedostetaan, että ongelmat kasautuvat usein samoille ihmisille ja perheille, jotka tarvitsevat useiden tahojen yhdessä tuottamia palveluja. Tuoreen sosiaalibarometrin mukaan heikoimmassa asemassa olevien tarpeet tunnistetaan, mutta niihin ei pystytä vastaamaan.(MTV3).

Spotlight-ohjelmassa 10.3.2012 kerrottiin, että Suomessa on noin 50 000 syrjäytynyttä nuorta. Koska syrjäytyneiden nuorten joukko ei ole homogeeninen, tarvitaan syrjäytymisen ehkäisemiseksi myös erilaisia tukimuotoja. Koulumaailmassa resursseja pitäisi tuntuvasti lisätä, jotta avun hakemisen kynnyks madaltuisi. Myös nuorisotyön- ja erityisnuorisotyöntekijöiden joukko olisi avainasemassa syrjäytymisen vastaisessa taistelussa. Terveys- ja tuloerot kasvavat Suomessa koko ajan ja näin ollen tukimuotoja pitäisi

kohdentaa moniin muihinkin kohteisiin kuin koulumaailmaan. Yhteiskunta- tai nuorisotakuu, jossa alle 25-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjottaisiin työ-, opiskelu- tai harjoittelupaikka kolmen kuukauden kuluessa, kuulosti mielestäni myös kehittämisen arvoiselta toimenpiteeltä. (Yle Fem 2012.) Syrjäytyminen on tällä hetkellä otsikoissa lähes päivittäin eli aihe on erittäin ajankohtainen.

Tämä työnsarka tuntuu olevan loputon, mutta mielestäni alalle pitäisi saada pitkäjänteisempään työskentelyyn perehtyneitä ammattilaisia. Tuloksia ei synny parissa vuodessa, eikä ennaltaehkäisevää työtä tai sen vaikuttavuutta voida mitenkään mitata rahassa. Kriittinen aika alkaa vasta sen jälkeen, kun on kulu- nut aikaa kuntoutuksesta tai sijoituksesta. Mielenkiintoista mielestäni on se, että rakenteista ja muun muassa negatiivisesta sukupolvenperimästä tiedetään, miltä alueelta pääsääntöisesti lastensuojelun tarpeen lapset yleensä tulevat tai millaisella taustalla riski on suurempi. Miksi näiden perheiden kanssa ei näillä alueilla tehdä erittäin maksimoitua ennaltaehkäisevää perheiden ja alueen tu- kemiseen tarkoitettua työtä, jotta lastensuojelun toimenpiteisiin ei tarvitsisi ryh- tyä? Pitkälle tiedämme, ketkä olisivat voimakkaan ja tukevan ennaltaehkäise- vän tuen tarvitsijoita. Miksei ennaltaehkäisevää työtä suunnata järjestelmälli- sestä näille alueille tai näihin perheisiin?

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöni tukee samoja ajatuksia, joita on pohdittu esi- merkiksi Lastensuojelun kehittämissuunnitelmassa. Huolen- ja jälkityöstämisen ai- heina korostan opiskelua, työllistymistä, päihteiden käyttöä, mielenterveysong- gelmia ja sitä, että nuorille olisi tarjolla turvallisia, pysyviä aikuisia elämän taval- lisissa asioissa. Olisiko yhtenä ratkaisuna aikuistuen kehittäminen jälkihuol- tonuorille?

Miksi lapsen hätää ei nähdä vai halutaanko ikävät asiat vieläkin lakaista sivuut- taan? Huostaanottojen määrä on lisääntynyt huomattavasti parin viime vuoden aikana, samoin kun avohuollon tukitoimenpiteiden määrä. Eikö tämä uutinen vielä- kään herätä päättäjiä? Tehdäänkö päätöksiä jonkun viran turvin paperei- den perusteella, tutustumatta lainkaan ihmiseen, jota päätös koskettaa? Saako kenelläkään olla sellaista valtaa päättää toisten asioista ja tulevaisuudesta? Se

haastaa pyrkimään kohti asemaa ja työnkuvaa, jossa itse voisi, osaisi ja kykenisi tekemään järkeviä, lapsen edun mukaisia päätöksiä.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: Gummerus.
- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2003. Nuoren aika. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007: Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Jyväskylä: Gummerus
- Jälkihuolto. Finlex. ajantasainen lainsäädäntö. www.finlex.fi. Viitattu 9.10.2010.
- KASTE. Kaste-ohjelma 2008-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön kansallinen kehittämisohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu- ja 2008.
- Kekkonen, Marjatta 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Saarijärvi: Gummerrus
- Kirkkonummi. <http://www.kirkkonummi.fi/tietoja>. Viitattu 16.11.2010
- Kivinen, Sanna 2008. Voikukkiaprojekti. Opas jälkihuollossa olevien nuorten vanhemmille. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto Ry.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Diakonia ammattikorkeakoulu. 4. painos. Tampere: Juvenes Print Oy
- Känkäinen, Päivi & Laaksonen, Sari 2006. Lastensuojelun kehittämisohjelma. Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista. www.sosiaaliportti/loppuraportti. Viitattu 14.3.2012.
- Laaksonen, Sari (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki: Gummerus
- Lastensuojelulaki. Finlex. ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.10.2010. www.finlex.fi.
- Lehtonen, Heleena (toim.) 2008. Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Tampereen yliopisto. Opettajainkoulutuslaitos. Hämeenlinnan yksikkö. Saarijärven Offset Oy.

- Lyijynen, Niina & Kokko, Pirkko 2006. Ajelehtimisesta sitoutumiseen - toimintamalli nuorten tuettuun asumiseen. EHJÄ ry:n jälkihuoltoprojektin työtavan kuvaus. Nuorten työhönohjaus.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaali- ja terveysalan asiakirjojen valossa. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto.
- Lämsä, Anna-Liisa & Takala, Sari (toim.) 2009. Sosiaalisesti haavoitetun nuoren kohtaaminen ja kasvun tukeminen. Teoksessa Mun on paha olla. Juva: WS Bookwell Oy.
- MTV3.19.4.2010 ja 27.4.2010. Uutiset. Viitattu 14.5.2010. www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/arkistot
- Pesäpuu. <http://www.pesapuu.fi/toiminta/nuoret-lastensuojelussa/kehittaminen/>. Viitattu 1.3.2012
- Pulkkinen, Lea & Kokko, Katja 2001. Lapsesta aikuiseksi - miten ehkäistä työelämästä syrjäytymistä? Tieteessä tapahtuu 2001/5
- Pulkkinen, Lea & Launonen, Leevi 2005. Eheytetty koulupäivä. Helsinki: Edita.
- Pösö, Tarja 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti, Annamajja; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi
- Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaajakoski: Gummerus Oy.
- Socom. Jälkihuolto. Viitattu 9.10.2010. <http://www.socom.fi>.
- Sosiaaliportti. Jälkihuollon tavoitetila. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 9.10.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi>.
- Stakes 2010. Tilastoja aiheittain/Lapsuusjaperhe/Lastensuojelu Viitattu 3.3.2011. www.stakes.fi.
- Taskinen, Sirpa (toim.) 2001. "HUONO ENNUSTE" Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Aiheita-monistesarja. 10/2001. Stakes
- Uusitalo, Hannu 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 7. painos. Helsinki, WSOY.
- Vainio, Riitta 2011. Helsingin Sanomat 25.3.2011.

Valtioneuvoston kanslia 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma
22.6.2011. Viitattu 14.2.2012. Helsinki: Valtioneuvosto.
www.vnk.fi.

Vesa, Tapio 2010. Think –Tank jälkihuoltopäivien materiaali. 24.3.2010.

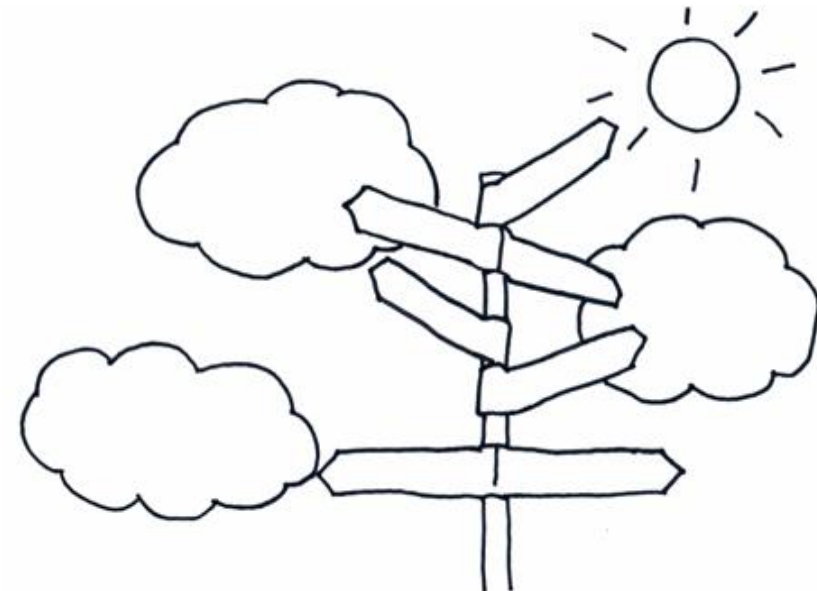
Yle Fem. 10.3.2012. Spotlight: Syrjäytyneet nuoret.

Viestintäpaja. Viitattu 11.11.2010. [www.omnia.fi/nuorten työpajat](http://www.omnia.fi/nuorten_tyopajat).

LIITTEET

LIITE 1 OPAS

PIENI OPAS SINULLE

JÄLKIHUOLLON NUORI

SISÄLLYS

SINULLE JÄLKIHOULLON NUORI	3
MITÄ JÄLKIHOOLTO ON?	4
JÄLKIHOULTOSUUNNITELMA	6
RAHA-ASIAT	7
VIRASTOT JA NIISSÄ ASIOIMINEN	8
TUET	9
KOULUNKÄYNTI, OPISKELU JA TYÖ	10
ASUNTOASIAT JA KODINHOITO	12
KESKUSTELUAPUA ELÄMÄÄN	13
ARMEIJA VAI SIVIILIPALVELUS?	14
HARRASTUS JA VAPAA-AIKA	15
YHTEYSTIETOSIVUT	16

SINULLE JÄLKIHOULLON NUORI

Aikuistuminen, sijaishuollon loppuminen ja jälkihuoltoon siirtyminen aiheuttaa monia muutoksia nuoren elämässä. Olennaista sinulle on oman paikan löytäminen maailmassa lapsuuden kodin, mahdollisen sijoituksen ja koulunkäynnin jälkeen.

Sinun on pakko tehdä valintoja, et voi jäädä passiiviseksi. Toisaalta mahdollisuuksien ja valintojen keskellä saatat huomata olevasi myös vaatimusten ja odotusten ristipaineessa yhteiskunnan ja sosiaalisen ympäristön taholta.

Nuoruutesi voi sisältää erilaisia siirtymävaiheita, esimerkiksi koulutusasteesta seuraavaan tai koulutuksesta työelämään siirtymisen sekä asumis- ja perhemuodon muuttuessa. Siirtymävaiheet saattavat olla vaikeita. Itsenäistyminen ja aikuistuminen ovat erittäin suuria haasteita jokaiselle nuorelle

ja tuovat mukanaan paitsi vapautta, myös paljon vastuuta.

MITÄ JÄLKIHUOLTO ON?

Lastensuojelulain mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa nuoren sijaishuollon järjestämisestä.

Jälkihuolto on osa lastensuojelua. Jälkihuollon päämääränä on saattaa nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi, asioitaan vastuullisesti hoitavaksi aikuiseksi, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan.

Jälkihuoltoon on oikeus nuorella, joka

- ◇ on ennen täysi-ikäisyyttään ollut sijaishuollossa huostaan otettuna tai
- ◇ on ollut sijoitettuna avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja sijoitus on kohdistunut yksin lapseen
- ◇ on alle viisi vuotta sitten ollut kodin ulkopuolisessa sijoituksessa ja
- ◇ on alle 21-vuotias

Jälkihuollon tuesta saa myös kieltäytyä. Jos nuori on ensin kieltäytynyt jälkihuollosta, mutta muuttaa myöhemmin mielensä, hänellä säilyy siitä huolimatta oikeus jälkihuoltoon ennen 21 ikävuottaan.

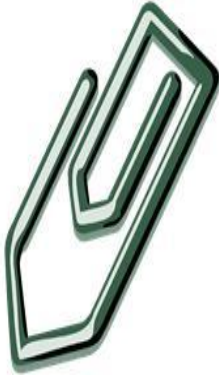
Nuorelle jälkihuollon tuki on aina vapaaehtoista. Ennen nuoren täysi-ikäisyyttä, hänen asioistaan päättää hänen huoltajansa.

Täysi-ikäisenä nuorella on aina itsemääräämisoikeus.

Jälkihuolto tarjoaa nuorelle tukea itsenäistymisessä, elämänhallinnan paranemisessa sekä syrjäytymiskehityksen hidastamisessa.

Jälkihuolto on:

- nuoren vahvuuksien ja taitojen etsimistä ja vahvistamista
- arjessa auttamista
- raha-asioissa tukemista
- verkoston kanssa tehtävää työtä

JÄLKIHUOLTOSUUNNITELMA

Sinulle on nimetty oma lasten-
suojelun sosiaalityöntekijä, sekä
tarpeen mukaan sosiaaliohjaaja.
Sosiaalityöntekijä tekee kanssasi
JÄLKIHUOLTOSUUNNITELMAN.

Kirjallisessa suunnitelmassa kartoitetaan nykytilanteesi eri elämänalueilla, esimerkiksi arkielämän taidot, koulu- tai opiskelupaikka, taloudellinen tilanne, terveystilanne sekä sosiaaliset taitosi ja sosiaaliset suhteesi.

Jälkihuoltosuunnitelmaan myös kirjataan tarvittavat tukitoimet.

Suunnitelmaa ja sen tavoitteita arvioidaan ja muutetaan tarpeen mukaan, yleensä kerran vuodessa.

Jälkihuoltosuunnitelma on todenmukainen suunnitelma Sinun omien tulevaisuuden suunnitelmiesi ja toiveittesi mukaan, sekä sellainen joihin sinä pystyt sitoutumaan

HARRASTUS JA VAPAA-AIKA

Harrastus on säännöllisesti harjoitettua vapaa-ajan toimintaa, jonka tarkoituksena on rentouttaa ja tuottaa mielihyvää. Se on mukava tapa viettää

vapaa-aikaa muiden samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten kanssa ja on loistavaa vastapainoa opiskelulle tai työnteolle.

Harrastus antaa myös rytmiä päivä- tai viikko-ohjelmallesi.

Asuinkuntasi tarjoaa nuorille monipuolisesti harrastus- ja liikuntamahdollisuuksia

Pohdi itse mitä haluaisit harrastaa ja mikä sinua kiinnostaisi. Mahdollisuuksien mukaan jälkihuolto voi tukea harrastustasi myös rahallisesti.

ARMEIJA VAI SIVIILIPALVELUS?

Kutsunnat koskevat miespuolisia Suomen kansalaisia, jotka kyseisenä vuonna täyttävät 18 vuotta. Kutsunnat pidetään vuosittain elo-joulukuussa ja niihin osallistuminen on pakollista.

Suomessa asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastamiseen.

Siviilipalvelus on Suomessa vaihtoehto varusmiespalvelukselle. Siviilipalvelukseen voi hakea kutsunnoissa tai niiden jälkeen, sekä myös varusmiespalveluksen aikana tai sen jälkeen.

RAHA-ASIAT

Itsenäisesti elä-
tää mihin rahojen
Suunnittelemalla
käyttämällä rahaa
kaan, saat rahasi
Kuukausittaisia

muassa asumiskustannukset, matkaliput ja kulkeminen, koulutarvikkeet, ruoka, vaatteet ja hygienian hoito.

Suuret hankinnat vaativat usein säästämistä.

Opettele myös tekemään hintavertailua tavaroiden välillä.

vän nuoren tulee tie-
pitää riittää.
rahankäyttöäsi ja
suunnitelman mu-
riittämään.
menoja ovat muun

VIRASTOT JA NIISSÄ ASIOIMINEN

Nuoren elämään kuuluu paljon virastoissa asioimista ja erilaisten kaavakkeiden ja hakemusten täyttämistä.

Saatat tarvita apua ja tukea esimerkiksi pankkiasioiden hoidossa, työvoimatoimistossa työnhakuasioissa, verotoimistossa, Kelassa, poliisin kanssa asioidessasi, sosiaalitoimistossa sekä terveydenhoitopalveluiden hoitamisessa.

Papereita ja sopimuksia joutuu täyttämään myös asuntotoimistossa, muuttoasioissa vuokrasopimuksen ja muuttoilmoituksen teossa sekä sähkönsopimuksen hoitamisessa.

Kysy apua rohkeasti läheisiltäsi, myös sosiaalityöntekijäsi tai sosiaaliohjaajasi toimii apunasi.

KESKUSTELUAPUA ELÄMÄÄN

Erilaisissa elämäntilanteissa saatat tarvita kuuntelijaa, kysymyksillesi vastaajaa tai muunlaista apua. Sinulla voi olla tukenasi kaveri, tuttu tai luotettava aikuinen, joilta on mahdollista pyytää apua, mutta on myös asioita, joista ei voi puhua kaikkien kanssa. Asia voi olla iso tai pieni ja koskea itseäsi, kaveriasi tai oikeastaan mitä vain.

Yhdessä oman sosiaalityöntekijäsi tai sosiaalihojaajasi kanssa voit jutella sekä pohtia lisäkeskusteluavun tarpeesta ja sen saamisesta.

ASUNTOASIAT JA KODINHOITO

Jälkihuollosta voidaan tarpeen mukaan auttaa sinua asumiseen liittyvissä järjestelyissä.

Käytännössä voit asua kotona, tukiasunnossa tai itsenäisesti vuokra-asunnossa.

Kuitenkin joka kuukausi sinun pitää varautua asumismuotoosi liittyviin asumiskustannuksiin, joita ovat vuokra, vesimaksu, sähkölasku sekä puhelinlaskusi.

Itsenäiseen asumiseen kuuluu myös huolehtiminen asunnon siisteydestä ja kunnosta kuten siivoaminen, tiskaus, roskien vienti, pienet huoltotyöt sekä paloturvallisuus..

TUET

Jos rahasi eivät riitä, sinulla saattaa olla oikeus saada elämiseesi Kelasta erilaisia tukea.

Asumismenoihisi voit saada asumistukea. Asumistukea voi saada sekä vuokraetta omistusasunnon menoihin. Jos olet työtön ja osallistut työvoimapolitiittiseen koulutukseen, voit saada siltä ajalta koulutustukea. Opiskelijan on mahdollista saada opintotukea. Kun jäät työttömäksi tai opintosi päättyvät, ilmoittaudu työ- ja elinkeinotoimistoon työnhakijaksi. Sen jälkeen voit hakea Kelan maksamaa työttömälle maksettavaa tukea eli työttömyyskorvausta.

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentulon rahallinen tuki ja turva, jota haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Jälkihuollon piiriin kuuluvana nuorena sinulla on myös tarpeen ja harkinnan mukaan mahdollisuus saada alkuavustusta tai käyttää itsenäistymisvaroja ensimmäisen asuntonsi sisustamiseen ja kalustamiseen. Harkinnan mukaan sinulle voidaan myöntää rahallista tukea myös harrastukseesi.

KOULUNKÄYNTI, OPISKELU JA TYÖ

Sinulla on oikeus saada kykyjesi ja halujesi mukainen koulutus jälkihuollon loppuun asti. Suunnittelemalla tulevaisuuttasi pyritään ehkäisemään koulutuksen keskeyttäminen. Mikäli keskeyttäminen kuitenkin on tosiasia, yritetään huolehtia siitä, että sinut ohjataan muuhun opiskeluun tai työhön. Erilaisia mahdollisuuksia on paljon, kiinnostuksesi ja kykyjesi Mahdollisuuksinasi voivat olla muun muassa kymppiluokka, lukio, työpajat, ammattistartti tai yksityiset oppilaitokset. Myös työharjoittelu on hyvä keino kokeilla erilaisia aloja ja työtehtäviä, saada työkokemusta ja parantaa ammattitaitoa. Työharjoittelu voi joskus olla myös suora väylä töihin. Muita ajattelemisen arvoisia työllistymistapoja saattavat olla työhön valmennus, ammattikurssit tai oppisopimuskoulutus. Ammatilliseen peruskoulutukseen tai lukioon voit hakea keväisin ja syksyisin.

ruskoulutukseen tai lukioon voit hakea keväisin ja syksyisin.

Onko koulusi ohi tai työsi päättynyt? Etkö oikein tiedä mille alalle haluaisit? Sinulle on apua tarjolla Kirkkonummen työ- ja elinkeinotoimistossa. Siellä voit keskustella työvoimaneuvojan kanssa toiveistasi ja mahdollisuuksistasi. Työpaikkoja voi katsella myös itsenäisesti toimiston itsepalvelupäätteeltä tai internetistä.

Työkkäristä saat

- apua ammatinvalinnassa ja neuvoja miten ja mistä voit hankkia sopivan koulutuksen
- tietoa siitä, mitä avoimia työpaikkoja on tarjolla ja miten niitä kannattaa hakea
- välineitä ja apua työnhakuun, työhakemusten tekoon ja valmennusta esimerkiksi työhaastattelutilanteisiin
- apua työmarkkinatuen hakemiseen (alle 17-vuotiaalla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen.) Työvoimatoimiston ammatinvalinnanohjauksessa voit selvittää omia taipumuksiasi ja löytää itsellesi parhaita vaihtoehtoja. Myös ammatinvalintapsykologi voi auttaa sinua pohtimaan ammatin tai koulutuksen valintaa, koulutusalan vaihtoa tai uudenlaista työtä. Ole alusta asti aktiivinen työnhaussa.

YHTEYSTIETOSIVUT:

◇ Kirkkonummen jälkihuolto
Asematie 3 B
2400 Kirkkonummi

◇ Kirkkonummen työ- ja elinkeinotoimisto
Asematie 7
02400 Kirkkonummi
p. 010 60 40113 tai 010 19 4113
www.mol.fi

◇ KELA Kirkkonummi
Kirkkotallintie 3,
02400 Kirkkonummi
p. 020 63 411
www.kela.fi

◇ Nuorten hyvinvointiasema
Munkinmäentie 17
02400 Kirkkonummi

◇ Ilman opiskelupaikkaa?
OMNIA- nivelvaiheen ohjaus
Päivystysnumero ma-pe klo 8.00–15.45
p. 043 824 3453
nivelvaiheenohjaus@omnia.fi

◇ Kirkkonummen A-klinikka
Lukkarinmäki 1 C,
02400 Kirkkonummi
p. (09) 2967 2389 klo 8.30 - 11.00
Päivystys: ma, ke, to ja pe klo 8.30-10.30 ja ti klo 14.00-1800
p. 050-414 0979 aklinikka@kirkkonummi.fi
A-klinikalle hakeudutaan päivystysvastaanoton kautta.

◇ Kirkkonummen terveysasemat aukioloajat:
ma-to klo 8-15.30 ja pe klo 8–15

Ajanvaraukset klo 8-11, kiireettömät asiat klo 12 – 14
p. (09) 2968 3401 tai (09) 2968 3402 (Keskusta)
p. (09) 2968 3500 (Masala)
p.(09) 2968 3600 (Veikkola).

Keskustan terveysaseman päivystys ilman ajanvarausta päivittäin klo 8 – 22.
Klo 22-08 päivystyspalveluista vastaa Jorvin sairaalan päivystys p.(09)4711

- ◇ Terveysneuvonta 24h
p. (09) 10023
auttaa jos tarvitset neuvontaa terveysasioissa, sairauksien hoito-ohjeita tai tieto- ja terveystalvuuista.
- ◇ Hammashuollon ajanvaraus
p. (09) 2968 3269 klo 8-11 ja 12-15
- ◇ Puolustusvoimat: www.puolustusvoimat.fi
- ◇ Siviilipalvelus: www.sivarikeskus.fi
- ◇ Yhteishaku:
<http://www.opiskelupaikka.fi/Koulutus/Yhteishaku>
- ◇ Kirkkonummen poliisin palvelutoimisto

Asematie 7, PL 60 02401 Kirkkonummi

Päivystys:ma-pe 8-18 p: 071 87 38050
www.poliisi.fi
- ◇ Verotoimisto: www.vero.fi/
- ◇ Kriisiapua ja tilapäinen yösija:
Espoon Nuorten turvatalo:
Kipparinkatu 2 as 19,
02320 Espoo
P. (09) 8195 5360
www.redcross.fi
- ◇ Apua päihde- ja mielenterveysasioihin:
Espoon nuorisosaama,
Tulkinkuja 3, 8.kerros
02650 Espoo p.(09) 525 9720
- ◇ Keskusteluapua:
Lasten ja nuorten puhelin:p. 0800-120 400
Palveleva puhelin: p.01019-0071
www.lastenjanuortennetti.net/
- ◇ Lastensuojelun päivystys:
Asematie3 02400 Kirkkonummi
ma-pe klo 8.00-15.00 p. 040-573 9193
Arkisin Espoon sosiaali- ja kriisipäivystys päivystää
kello 15.00-8.00 ja perjantai-illasta klo15.00
maanantaiaamuun klo 8.00 numerossa (09) 81642439.

LIITE 2 ESITE

TIETOA
JÄLKIHUOLTO-
NUORILLE

KIRKKONUMMI

KYRKSLÄTT

KIRKKONUMMELLA

JÄLKIHUOLTO ON TARKOITETTU

15-20-VUOTIAILLE NUORILLE, JOTKA:

- ovat ennen täysi-ikäisyyttään

olleet sijaishuollossa huostaan otettuina

- ovat olleet sijoitettuina avohuollon tukitoimena vähintään puoli vuotta

- ovat viimeisen viiden vuoden aikana olleet lastensuojelun asiakkaina

Jälkihuollon tuki on vapaaehtoista.

JÄLKIHUOLTO TARJOAA SINULLE:

- yksilöllisen asiakassuunnitelman
- ohjausta erilaisten sinulle sopivien tukimuotojen piiriin
- oman sosiaalityöntekijän
- tarvittaessa oman ohjaajan
- tukea sinun itsenäistymiseesi
- valmisteluja kotiinpaluuseesi
- arjessasi auttamista
- taloudellista tukea
- keskusteluapua
- neuvontaa ja ohjausta esim. opiskelu-, työnhaku-, harrastus ja asuntoasioissa

KIRKKONUMMEN KUNTA

ASEMATIE 3 B

02400 KIRKKONUMMI

VAIHDE: 0929671

SOSIAALITYÖNTEKIJÄNI:

PUH: _____

SOSIAALIOHJAAJANI:'

PUH: _____

ETUUSKÄSITTELIJÄ

TOIMEENTULOTUKEENI:

OMAT MUISTIINPANOT:

LIITE 3 SAATEKIRJE

HEI SINÄ NUORI

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija ja opiskelen Järvenpään Diak-ammattikorkeakoulussa.

Nyt syksyllä 2010 teen työ, työyhteisöt ja johtaminen opinnoissani tiedonkeruuta.

Tarkoitukseni on tutkia Kirkkonummen jälkihuollon olemusta ja sitä mitä toiveita teillä nuorilla olisi sen kehittämiseksi. Keväällä 2011 aion laajentaa tutkimustani opinnäytetyöksi, jonka tuloksena on JÄLKIHUOLLON OPAS KIRKKONUMMELAISELLE NUORELLE.

Toivon, että voisit vastata näihin muutamiin kysymyksiini, sillä tämän kyselyn vastauksia käytetään kehittämään työtäni.

Tutkijana minua sitoo vaitiolovelvollisuus, joten en käytä yhteystietojasi tai nimeäsi tutkimuksessani.

KIITOS AVUSTASI!

Ystävällisin terveisin

Martina Rönty

sosionomiopiskelija

LIITE 4 KYSYMYSLOMAKE JÄLKIHUOLTONUORILLE

KYSYMYSLOMAKE JÄLKIHUOLTONUORILLE

RASTITA

OLEN NUORI NAINEN NUORI MIES

IKÄNI 15-17 VUOTTA 18-21 VUOTTA

OLEN YHTEYDESSÄ PERHEESEENI:

TIIVIISTI (yli 3 kertaa/viikossa) HARVOIN

EN OLE YHTEYDESSÄ EN OSAA SANOA

MINULLA ON YSTÄVIÄ:

PALJON MUUTAMIA TAI
VÄHÄN

EI OLLENKAAN EN OSAA SANOA

RAHANI RIITTÄVÄT:

- SAAN SÄÄSTETTYÄ
- TULEN TOIMEEN
- EIVÄT RIITÄ
- EN OSAA SANOA

TARVITSEN JÄLKIHUOLLOLTA APUA:

KODINHOIDOSSA (siivoamisessa, ruuanlaitossa, pyykinpesussa ym.)

VIRASTOISSA ASIOIMISEEN

OPIKESKELUUN TAI TYÖHÖN LIITTYVÄSSÄ NEUVONNASSA

RAHA-ASIOIDEN HOITAMISEEN

KESKUSTELUAPUA

HARRASTUKSEN LÖYTÄMISEEN

JOHONKIN MUUHUN,

MIHIN.....

KOLME TÄRKEINTÄ ASIAA ELÄMÄSSÄNI TÄLLÄ
HETKELLÄ OVAT

1.....

2.....

3.....

MUITA AJATUKSIA TAI TOIVEITA MITÄ HALUAN
VIELÄ SANOA:

LIITE 5 PALAUTEKYSELY

HEI SINÄ NUORI

Olen Martina, kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Järvenpään Diak-ammattikorkeakoulusta. Teen parhaillaan opinnäytetyötäni. Syksyllä 2010 keräsin tietoa Kirkkonummen jälkihuollon tuesta ja tein sinulle pienen kyselyn. Tuloksena siitä on nyt kädessäsi uusi PIENI OPAS JÄLKIHUOLTONUORELLE.

Toivon, että tutustuisit tekemääni oppaaseen ja sen jälkeen vastaisit näihin muutamiin kysymyksiini.

Tutkijana minua sitoo vaitiolovelvollisuus, joten en käytä yhteystietojasi tai nimeäsi tutkimuksessani.

KIITOS AVUSTASI!

Ystävällisin terveisin

Martina Rönty

sosionomiopiskelija

LIITE 6 KYSYMYSLOMAKE 2

KYSYMYSLOMAKE 2 JÄLKIHUOLTONUORILLE

RASTITA

OLEN NUORI NAINEN NUORI MIES

IKÄNI 15-17 VUOTTA 18-21 VUOTTA

OLEN TUTUSTUNUT OPPAASEEN JA SE OLI
MIELESTÄNI:

SELKEÄ

EN OSAA
SANOA

SEKAVA

JOTAIN MUUTA,
MITÄ?

LUULTAVASTI TARVITSEN OPASTA:

TÄLLÄ HETKELLÄ

JOSKUS
MYÖHEMMIN

EN EHKÄ KOSKAAN

EN OSAA
SANOAA

MINUA KIINNOSTI ENITEN OPPAASSA:

MUITA AJATUKSIA MITÄ HALUAN VIELÄ SANOAA:

KIITOS VASTAUKSISTASI!